

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Кафедра української літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

з науково-педагогічної роботи

_____ доц. Гусєв С. О.
«_____» _____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, 03 Гуманітарні науки

спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
035.01 Філологія. Українська мова та література

додаткової спеціальності 014.021 Середня освіта Середня освіта (Мова і література (англійська))
014.02 Середня освіта (мови і література (польська))

Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література,
англійська мова
Філологія. Українська мова та література. Середня
Освіта (мови і літератури (польська))

факультет Філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Вінниця – 2020 рік

Робоча програма «Історії української літератури: Історія української літератури першої половини ХХ ст.» для студентів за спеціальностями 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), 035.01 Філологія. Українська мова та література, додатковими спеціальностями 014.021 Середня освіта Середня освіта (Мова і література (англійська)), 014.028 Середня освіта (Мова та література (польська)).

Мова навчання українська

«___» _____ 2020 р. __ с.

РОЗРОБНИК: Поляруш Н. С., кандидат філологічних наук, доцент.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української літератури

Протокол від « ___ » _____ 2020 р. № ___

Завідувач кафедри _____ А. П. Віннічук

«___» _____ 2020 р.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні навчально-методичної комісії факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Протокол від «___» _____ 2020 р. № ___

Голова НМК _____ Н. І. Кухар

«___» _____ 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Історія української літератури: Історія української літератури першої половини ХХ століття»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, додаткова спеціалізація/спеціальність, освітня програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів -5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка, 03 Гуманітарні науки	Обов'язкова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання –	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), 035.01 Філологія. Українська мова та література	РІК ПІДГОТОВКИ	
		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 150	Додаткова спеціальність 014.021 Середня освіта Середня освіта (Мова і література (англійська)), 014.028 Середня освіта (Мова та література (польська)) Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література, англійська мова, Філологія. Українська мова та література. Середня освіта. Мова та література (польська)	СЕМЕСТР	
		6-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: <i>аудиторних -4 самотійної роботи студента -4,5</i>	Ступінь вищої освіти бакалавр	<i>30 годин</i>	<i>8 годин</i>
		ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	
		<i>18 годин</i>	<i>6 годин</i>
		ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ	
		-	-
		ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ	
		-	-
		САМОСТІЙНА РОБОТА	
<i>102 годин</i>	<i>136 годин</i>		
ВИД КОНТРОЛЮ: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи (%) становить:

для денної форми навчання – 62% ауд. занять, 38% самостійної роботи.

для заочної форми навчання – 8,4% ауд. занять, 91,6% самостійної роботи

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. **Мета** курсу «Історія української літератури: Історія української літератури першої половини ХХ століття» навчальної дисципліни «Історія української літератури» – сформуванню у студентів цілісне уявлення про літературний процес в Україні ХХ століття, ґрунтуючись на трактуванні його як частини світового літературного контексту, з окремою стильовою та жанровою динамікою і активним простором інтеркультурних взаємозв'язків. Увага загострюється не лише на усталених наукових теоріях розвитку національного мистецтва слова та гіпотезах щодо напрямків аналізу творчості окремих репрезентантів цього процесу, а насамперед на проблемних аспектах розвитку літератури, котрі надають можливість студентам брати безпосередню участь в наукових пошуках на теренах проблематики, характерології, жанрово-стильової динаміки.

2.2. Завдання дисципліни:

- простежити загальні закономірності й логіку розвитку літературного процесу;
- визначити роль художньої літератури в суспільно-політичному житті України;
- простежити особливості фольклорно-літературних взаємин від давнини до сучасності;
- розкрити сутність культурно-історичних феноменів українського письменства, акцентуючи увагу на його визначних постатях і пам'ятках;
- визначити місце української літератури в контексті світової літератури;
- навчити студентів читати, коментувати й аналізувати твори українського письменства.

2.3. Компетентності

2.3.1. Загальні компетентності

- Здатність усно й письмово спілкуватися українською мовою як державною в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійній діяльності.
- Здатність системно аналізувати головні тенденції історичного розвитку українського народу, цінувати його культурно-історичні та морально-етичні надбання та сприяти розв'язанню актуальних загальнодержавних і суспільних завдань.
- Здатність до критичного мислення й ціннісно-світоглядної реалізації особистості. Здатність учитися впродовж життя й оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; використання інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема для вирішення стандартних завдань професійної діяльності.
- Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність діяти із соціальною відповідальністю, розуміти основні принципи буття людини, природи, суспільства.
- Здатність працювати в команді та автономно.
- Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою.
- Цінування та повага мультикультурності.

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

2.3.2. Фахові компетентності

- Здатність характеризувати загальні властивості літератури як мистецтва слова, закони побудови художнього твору, особливості письменницької праці, літературні стилі, наукові методи і школи в літературознавстві
 - Здатність аналізувати основні тенденції розвитку західноєвропейського літературного процесу та української літератури.
 - Системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища.
 - Здатність організувати і здійснювати навчально-виховний процес з української мови і літератури та англійської мови.
 - Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.
 - Здатність до ведення ділової комунікації усно і письмово.
 - Готовність здійснювати перевірку реального педагогічного процесу відповідно до схвалених планів, норм і вимог, інструкцій та рішень; здатність спілкуватися з експертами з інших галузей.
 - Здатність послуговуватися різноплановими методами і способами перевірки знань з української літератури
 - Уміння організувати різні види перевірки знань, умінь і навичок суб'єктів навчально-виховного процесу; розробка системи діагностування творчих задатків.

2.4. Програмні результати навчання

- Використовувати українську мову як державну в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійному спілкуванні.
- Аналізувати головні тенденції історичного розвитку українського народу, аргументувати свої погляди на дискусійні моменти української історії та сучасного суспільного життя.
- Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
- Організувати процес свого навчання й самоосвіти.
- Демонструвати розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства.
- Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.
- Використовувати іноземну мову для організації ефективної міжкультурної комунікації.
- Застосовувати філологічні знання для розв'язання професійних завдань.

- Використовувати інформаційні й комунікаційні технології, зокрема для вирішення стандартних завдань професійної діяльності.
- Знати історію української та західноєвропейської літератури.
- Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
- Володіти різноплановими методами і способами перевірки знань з української літератури.
- Організувати різні форми і способи навчальної, навчально-методичної, наукової, творчої та інших видів діяльності, які стосуються філології чи педагогіки.
- Здатність управляти процесами навчальної діяльності, виховання та розвитку особистості учня.
- Аналізувати стан і можливості поліпшення педагогічного процесу та відповідного освітнього середовища в закладах загальної освіти.

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Відродження української літератури 10-30-х рр. ХХ ст. Розстріляне відродження. Гетерогенний характер розвитку української лірики першої половини ХХ століття.

ТЕМА 1. Літературний процес 10-30-х років.

Інформаційний обсяг теми. Поезія. Проза. Драматургія. Література Західної України. Література еміграції. **Літературний процес 10-30-х років. Поезія. Проза. Драматургія.** «Розстріляне відродження» – умовна назва літературно-мистецької генерації 20-х – початку 30-х років, репресованої комуністичною системою. Піднесення націотворчих на художніх сил, де провідну роль відігравала література. Характеристика різних літературних угруповань («Гарт», «Плуг», «Ланка» – згодом МАРС, «неокласици», ВАПЛІТЕ, «Аспанфут» – згодом «Нова генерація», «Авангард», ВУСПП, «Молодняк», «Західна Україна» (більшість з них – ґрунтована на позахудожніх засадах, частина – МАРС, «неокласици», ВАПЛІТЕ – зорієнтована на достеменно творчі проблеми). Роль періодичних видань у циркуляції творчих ідей – журнали «Мистецтво», «Шляхи мистецтва», «Червоний шлях», «Життя й революція», «Плужанин», «Гарт», «Молодняк», «Універсальний журнал», «Нова генерація» тощо та альманахів «Гроно», «Жовтень», «Арена», «Літературний ярмарок» та ін. джерело духовного потенціалу покоління «розстріляного відродження» – пробудження українства на початку ХХ ст. Політика «українізації» як спроба партії контролювати цей процес.

Спалах Літературної дискусії 1925-1928 рр., порушення онтологічної проблеми: бути чи не бути українській літературі, українській культурі, українській нації. Перехоплення ініціативи компартією, груба підміна естетичних понять політичними, зірвання дискусії і перехід до репресій, починаючи з процесу СВУ (1930). Провал штучно створеного за ініціативою комуністичних ідеологів «пролетарського реалізму» та призову «ударників» у літературу. Потреба осмислення великої спадщини українських поетів, прозаїків, драматургів, літературознавців та інших представників творчої інтелігенції 20-х років з позиції об'єктивного історизму.

Розмаїття стильових тенденцій, активні пошуки шляхів розвитку української літератури, маніфести, полеміки. Особливості авангардизму як відгалуження модернізму, його відмінні від модернізму риси, підкреслення епатажного етикету, спрямованість на деструкцію мистецтва, скандал, шоу, вказування на глухі кути того чи іншого стилю.

Філософічність, націоцентризм, синестезійність поезії Павла Тичини періоду «кларнетизму». Підлеглість творчості митця «соціальному замовленню» влади в наступні роки.

Український футуризм у порівнянні з італійським та російським, роль М. Семенка у його культивуванні. Етапи еволюції: кверофутуризм із романтизацією урбаністичних темпоритмів та богемного бунту, панфутуризм з обстоюванням провокаційного та безперспективного метамистецтва, «Нова

генерація» із псевдохудожньою функціональною поезією, що ілюструвала політику компартії. Специфіка різновидів українського футуризму: Неоліф (Москва), ІНТЕМБОВСЕГІ (Львів), «Жовте коло» (Прага).

Спроби запровадження В. Поліщуком конструктивізму (динамізму-спіралізму).

Радикальні ознаки революційного романтизму в порівнянні із класичним романтизмом та неоромантизмом, його ригористивні та експансивні ознаки, їх прояв у ліриці В. Еллана, В. Чумака, Л. Первомайського та ін. Версифікація прихильників так званої «романтики буднів». Спроба подолання канонічних нормативів романтизму: популярність стихійної лірики В. Сосюри, інтенсивні пошуки іманентної стильової манери в поемах «Червона зима», «Махно», «Мазепа», висвітлення драми «двох Володьок»; культура поетичних експериментів М. Йогансена (збірки «Д'горі», «Крокове коло», «Ясен»), імпульсивна лірика О. Влизька (збірки «За всіх скажу», «Книга балад», «Мій друг Дон Жуан»).

Протест І. Багряного проти засилля комуністичних ідеологем та поширення псевдохудожньої «пролетарської літератури» (збірка «До меж заказаних», поема «Аве Марія», історичний роман у віршах «Скелька»).

Особливості творчості Т. Осьмачки (збірки «Круча», «Скитські вогні», «Клекіт»).

Висока культура поетичного мовлення «неокласиків», уміння дисциплінувати «кордоцентричну» стихію українського письменства, органічно поєднати традицію класики із модерними творчими пошуками. Інтелектуальна напруга та витончений естетичний смак збірки «Камена» М. Зерова. Рух М. Рильського від романтичних візій до строгої «неокласичної» лірики (збірки «Під осінніми зорями», «Синя далечінь», «Крізь бурю й сніг», «Тринадцята весна», «Гомін і відгомін», «Де сходяться дороги»). Органічне поєднання різних стильових ознак у доробку М. Драй-Хмари, П. Филиповича. Вхідження в українську поезію О. Бургардта (Ю. Клена). Необароко М. Бажана («Розмова сердець», «Гофманова ніч», «Сліпці»). Неореалістична та філософська лірика Є. Плужника (збірки «Дні», «Рання осінь», «Рівновага»), суголосся з нею поезії суворой правди Д. Фальківського (збірки «Обрії», «На пожарищі», «Полісся»).

Формування нової української прози 20-х років, її рух від малої епічної форми (А. Заливчий, Г. Михайличенко, Г. Косинка, М. Хвильовий та ін.) до роману (Ю. Яновський, В. Підмогильний, А. Головка та ін.), її жанрово-стильовий спектр.

Експериментальна проза 20-х років: «Жанна-батальйонерка» Г. Шкурупія, «Подорож доктора Леонардо та його коханки Альчести у Слобожанську Швейцарію» М. Йогансена, «Золоті лисенята» Ю. Шпола, «Вертеп» А. Любченка, «Майстер корабля» Ю. Яновського, «Дівчинка з ведмедиком» В. Петрова (Домонтовича) та ін.

Романтика національно-визвольної боротьби народу в романі «Чотири шаблі» Ю. Яновського.

Осмилення трагедії нації та людини у творах М. Хвильового (новели «Редактор Карк», «Я (Романтика), роман «Вальдшнепи»), у новелах Г. Косинки («Фавст»), повісті «Смерть» А. Антоненка-Давидовича; зображення колізій сучасності у романах «Місто» і «Невеличка драма» В. Підмогильного, «Робітні люди» М. Івченка, «Недуга» Є. Плужника та ін. Сатиричний пафос прози (повісті «Іван Іванович» М. Хвильового та «Образ» А. Любченка, оповідання «Із записок» І. Сенченка та ін.).

Твори Остапа Вишні, Ю. Вухналя, Костя Котка, В. Чечв'янського, що утвердили сатиру і гумор як важливу складову прозового потоку. Дискусія щодо місця сатири і гумору в суспільному житті; теорія «розпеченого пера».

Історична (О. Соколовський, В. Таль, М. Горбань, З. Тулуб та ін.) та історико-біографічна («Аліна і Костомаров», «Романи Куліша» В. Петрова (Домонтовича)) проза як художня «автобіографія» народу, що протистояла нав'язуваному суспільству нігілістичному ставленню до національного минулого.

Розвиток українського театру та драматургії. Поєднання традицій і новаторства. Відмінність художніх концепцій у режисерській практиці Л. Курбаса (експериментальне синкретичне мистецьке об'єднання «Березіль») і Г. Юри (реалістично-побутовий театр ім. І. Франка).

Проблемно-тематичні і жанрово-стильові пошуки драматургів.

Осмилення реалій національного життя у п'єсах «Мина Мазайло», «Народний Малахій», «Патетична соната», «Маклена Граса» М. Куліша – найвидатнішого драматурга часу. Драматургія Я. Мамонтова («Весняний Хам», «Республіка на колесах», «Княжна Вікторія»), І. Кочерги («Алмазне жорно», «Свіччине весілля», «Майстри часу»), І. Дніпровського («Яблуневий полон»), К. Буревія («Павло Полуботок»).

«Соціалістичний реалізм» – штучний напрям у літературі та мистецтві, ініційований компартією, можливий лише у межах соціалістичного режиму. Деформація естетичних категорій, надання їм політичного, вузько класового змісту. Запровадження на теренах письменства позахудожнього за походженням принципу партійності. Дискредитація принципу народності. Використання принципу інтернаціоналізму з метою нівеляції національного духу письменства.

Розпуск літературних організацій (1932), створення єдиної Спілки радянських письменників (1934), з «комуністичною фракцією» в ній, тиражування резолюцій та постанов про «політику партії в галузі художньої літератури». Репресії проти письменників. Занепад літературної творчості: декретованість тематики («виробнича», «колгоспна», «історико-революційна» тощо) і героїв (образи комуніста, робітника та ін.), стильова уніфікація. Унеможливлення розкриття таланту на іманентній основі за таких умов. Перетворення небагатьох, впокорених радянською владою письменників на «класиків соціалістичного реалізму» (П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюра, Ю. Яновський та ін.). адекватна відповідь О. Корнійчука на запити «соцреалізму» – майстерна імітація драми в п'єсах «Загибель ескадри», «Платонн Кречет», «Богдан Хмельницький», «Правда». Виникнення творів неперебутної художньої вартості всупереч доктрині «соцреалізму»: вірш «Труна Тімура» М. Бажана, лірика В. Свідзинського, романи «Чотири шаблі» та «Вершники» Ю. Яновського, роман

«Людолови» З. Тулуб, п'єси М. Куліша («Патетична соната», «Маклена Граса»), І. Кочерги («Свіччине весілля», «Майстри часу»).

Література Західної України

Стрілецька поезія. Літературна група поетів-символістів «Митуса», що видавала однойменний журнал. Радянофільство літературного угруповання «Гроно» і його пресового органу «Вікна», журналів «Нові шляхи», «Критика». Роль антагоністичного до них націоналістичного журналу «Літературно-науковий вісник» (з 1933 р. – «Вісник») Д. Донцова у формуванні політичних настроїв і літературно-естетичних уподобань західноукраїнського суспільства та еміграції. Група письменників католицького спрямування «Логос», що гуртувалася навколо журналу «Поступ». Творчість Б. Кравціва. Лірика С. Гординського. Поезія Б.-І. Антонича – найпомітнішої творчої особистості міжвоєнних десятиліть.

Література еміграції

Виникнення політичної еміграції, її політична, науково-освітня і культурно-мистецька діяльність. Радянофільська літературна група «Жовтневе коло» (Прага). Національно зорієнтовані угруповання «Веселка» (Каліш), «Культ» (Подєбради), «Танк» (Варшава), «Ми» (Варшава) та їх часописи. «Празька школа» потів (Ю. Дараган, Ю. Липа, Н. Ливицька-Холодна, О. Лятуринська, Є. Маланюк, Л. Мосендз, О. Ольжич, О. Теліга та ін.). близька до неї творчість Ю. Клена (О. Бургардта). Проза Н. Королевої: євангельські мотиви збірки легенд «Во дні они»; світова історія у романі «1313», повістях «Предок», «Сон тіні» «Quid est veritas?» («Що є істина?»); автобіографічна повість «Без коріння». Збірки новел «Нотатник I», «Нотатник II», «Нотатник III» Ю. Липи, присвячені національно-визвольним змаганням 1917-1920 років. Його історичний роман «Козаки в Московії». Проза Ю. Косача (збірки оповідань і новел «Чорна пані», «Клубок Аріадни», «Тринадцята чота»). Епічна трилогія «Волинь» У. Самчука про долю українського селянства у першій третині ХХ ст. Його романи «Марія», «Гори говорять». Романістика В. Винниченка («Сонячна машина», «Нова заповідь», «Вічний імператив», «Лепрозорій»).

ТЕМА 2. Українська поезія 10-30-х рр. ХХ ст.

Інформаційний обсяг теми.

Павло Тичина (1891-1967)

Суперечлива, неоднозначна творча та життєва доля П. Тичини на різних етапах складної історії української літератури. Потреба усвідомлення принципу об'єктивного історизму при поцінуванні його поетичної спадщини.

«Сонячні кларнети» (1918) – підсумковий етап ідейно-естетичних пошуків української поезії початку ХХ ст. і водночас – естетична програма духовного відродження нації на міцній етичній основі. Поняття «кларнетизму» як визначення концентрації світотворчої енергії української душі, синтез тенденцій модернізму та національного ренесансу. Світлоритми Тичининської панмузичності – ключ до декодування метафоричної концепції «Сонячних кларнетів», її синестезійної основи. Непомилне чуття історизму в поемі «Золотий гомін». Синтез різних стильових тенденцій у першій збірці П. Тичини. Тривожне

завбачення поетом трагедії національної революції («Скорбна мати»). Збірка «Замість сонетів і октав» (1920) – художній документ загальнонаціональної катастрофи 1917-1920 рр., актуалізація античної версифікації в українському віршуванні. Пошуки нових зображально-виражальних засобів у збірках «Плуг» (1920), «В космічному оркестрі» (1921), «Вітер з України» (1924), поєднання форм (гекзаметр, сонет, тріолет) з авангардистськими та модерністськими (різностопова строфа, астрофічний вірш і т.п.). Мотиви національної революції («На майдані», «Як упав же він з коня...»), трагедії села («Зразу ж за селом»). Змалювання страшних картин голоду в поезіях «Загупало в двері прикладом», «Голод» – як моторошна прелюдія голодомору в Україні 1932-1933-го і 1947 років. Глибоко трагедійне сприйняття письменником жовтневого перевороту і його наслідків у поезіях «Прийшли до мене в гості», «Хто ж це так із тебе насміється смів?», «До кого говорить?». Поема-феєрія «Прометей»: орієнтація на античні форми, ідейні проєкції в майбутнє. Невдала спроба поєднати конструктивістські принципи з комуністичними ідеями у збірці «Чернігів» (1931). Поема-симфонія «Сковорода» – свідчення поступового згасання енергії «кларнетизму» у творчості П. Тичини впродовж його життя, починаючи з 30-х років.

Узалежнення поета від комуністичної ідеології, перехід на віршовану ілюстрацію більшовицьких кампаній, стилізація (самоповторення) власної поетики періоду «Сонячних кларнетів». Віршовані тексти пізнього П. Тичини при мінімальній наявності у них достеменної поезії – досить точне портретування тоталітарної деперсоналізованої істоти. Короткочасне творче осяяння П. Тичини в період Другої світової війни. Філософське осмислення подвигу і безсмертя народу у поемі «Похорон друга». Концепція патріотизму, незнищенності народу в поезії «Я утверждаюсь».

П. Тичина і поети-«шістдесятники».

Посмертна збірка «В серці у моїм» (1970). Ідейно-художнє відлуння ранніх збірок у поезіях «Іній», «Горобинцю золотий», «Ще не раз колись розквітну». Риси поетичного стилю П. Тичини. Філософсько-естетичне, гуманістичне багатство творчості. Публіцистичні, літературознавчі і критичні праці; перекладацька діяльність. «Щоденникові записи».

Оцінка творчості поета у критиці України та зарубіжжя. Художнє новаторство, естетичні уроки, національне і світове значення творчості П. Тичини.

Володимир Сосюра (1898-1965)

Володимир Сосюра – один із найкращих ліриків слов'янського світу ХХ ст. Життєвий шлях поета у контексті загальних умов творчості митців «розстріляного відродження», його відображення в автобіографічному романі «Третя Рота» (1926-1959). Поет у літературних організаціях Пролеткульт, «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ, ВУСПП та ін., його постійна участь у літературних дискусіях 20-х рр.

Трагічність постаті В. Сосюри («два Володьки» – «українець» і «комуніст»): концепція двоїстості української людини радянської доби. Романтичні ілюзії періоду громадянської війни, їх відображення у поемі «Махно». Перші поетичні

книжки: «Пісні крові» (1918), «Поезії» (1921), стильові цитати з україно-російської романсової традиції, від символістів, імпресіоністів, неоромантиків. Стрімкий шлях поетичного зростання і величезної популярності: збірки «Червона зима» (1921), «Осінні зорі» (1924), «Сьогодні» (1925), «Золоті шуліки» (1927), «Коли зацвітуть акації» (1928) та ін. Оновлення В. Сосюрою жанру інтимної лірики, синтетичного світосприйняття ліричного героя на загальному тлі естетичних втрат тотальної деіндивідуалізації та політизації поезії. Висока поетичність жіночого образу. Гіперболізація почуттів, музика ліричного слова і пісенність мови у поезіях «Так ніхто не кохав», «Ластівки на сонці», «Коли потяг у даль загуркоче», «Марії».

Відображення суперечностей, непівської дійсності, неоднозначне сприйняття її (поема «Нальотчиця», вірш «Місто»).

Національні мотиви в поезіях «І пішов я тоді до Петлюри», «Україна моя», «Сад».

Кризовий період у житті поета на початку 30-х років, його відбиття у збірці «Серце» (1931). Остаточне утвердження В. Сосюри на позиціях особистісного ліризму попри продукування кон'юктурних текстів у передвоєнних книжках «Нові поезії» (1937), «Люблю» (1939), «Журавлі прилетіли», «Крізь вітри і роки» (обидві - 1940).

Полум'яна громадянська лірика часів Другої світової війни (збірки «В години гніву», «Під гул кривавий» – обидві 1942). Патріотичні мотиви, віра в перемогу («Ми переможемо», «Я знаю: ми знищимо зміїв»). Заклично-мобілізує звучання віршованого послання «Лист до земляків», поезії «Перед битвою». Змалювання образу Батьківщини у вірші «Любіть Україну», гостра критика його у повоєнні роки.

Відображення в інтимній ліриці власної сімейної трагедії.

Прозора і піднесена «неконфліктна» лірика останнього періоду творчості В. Сосюри: дивовижна духовна просвітленість і свобода ліричного «я» героя його поезій, універсальність сповідуваних ним духовних цінностей: «Я крапля та, що думає й співає у океані вічному життя...».

Провідні мотиви збірок «Щоб сади шуміли» (1947), «На струнах серця» (1955), «Солов'їні далі» (1957), «Ластівки на сонці» (1960) – відгомін війни, творча праця людей, любов до України та її мови. Вірші «Юнакові», «О мово моя!», «Солов'їні далі, далі солов'їні...», «Я знаю силу слова...». Пейзажна лірика («Весна, весна, сади, мов п'яні...», «Зима»). Філософські роздуми про сутність існування, неухильний поступ людства, про багатство інтимних почуттів у збірці «Осінні мелодії» (1964).

«Шухлядні» твори В. Сосюри. Поема «Мазепа» (1929-1960). Героїко-романтичний образ гетьмана Івана Мазепи. Пристрасний вияв любові до України у «Вступі до поеми» і перегук його з прологом до поеми «Мойсей». І. Франка. Змалювання діалектично подвоєної, нерозривно суперечливої єдності трагедії гетьмана й України, проблема вождя і народних мас у творі. Поема «Розстріляне безсмертя» (1960) – трагічний мартиролог української літератури і культури.

Публіцистична та перекладацька творчість письменника.

Місце В. Сосюри в українській літературі.

Євген Плужник
(1898-1936)

Багатоплановість творчих зацікавлень Є. Плужника – поета і прозаїка, драматурга і перекладача. Захоплення театром, фізична недуга – чинники, що позначились на творчості письменника. Членство в письменницьких організаціях «Ланка», МАРС. Трагічна доля митця.

Є. Плужник – поет щирого гуманістичного болю і суму над долею безвинних жертв, адепт чистої і глибокої психологічної рефлексії. Незрівнянна майстерність ліричних віршів, сповнених тонкої й гострої думки, нескінченне інтонаційне багатство збірок «Дні» (1926) і «Рання осінь» (1927), інтровертивна спрямованість та інтелектуальний пафос, лаконізм віршової форми. Драматична доля третьої збірки «Рівновага» (1933, опубл. 1943). Характерні риси творчої манери поета: своєрідний ритміко-інтонаційний та синтаксичний малюнок, еліптичні, часом різко скорочені фрази, «залізний закон» загальної стислості. Гуманістичний характер змістової домінанти поезій, несхитний протест проти жорстоких кровопролитів революційної та пореволюційної доби. «Трагічний оптимізм» трагічного романтика: мотиви самоофіри, самоспалення в ім'я ідеалу. Ідейно-емоційна напруга між дійсністю і мрією, скепсис мислячого інтелектуала. Осмислення у поемі «Галілей» драматичних суперечностей пореволюційної дійсності, боротьба сумніву та надії, що охопила серце поета-гуманіста. Медитативність та філософічність поеми «Канів», проблема взаємостосунків у минулому, сучасному та майбутньому міста і села – колиски нації. Особливості монологічних поем «Галілей» і «Канів»: типологія та інтонаційні відмінності. Поема «Галілей» у порівнянні з поемою Т. С. Еліота «Спустошена земля».

Близькість поета до неокласиків, В. Свідзинського.

Проблеми моралі, стосунків чоловіка і жінки, кохання, сім'ї у романі «Недуга» (1928) – єдиному прозовому творі Є. Плужника. Психологічна розробка характеру головного героя Івана Орловця. Спорідненість з романами «Дівчинка з ведмедиком» В. Петрова (Домонтовича), «Визволення» О. Копиленка, «Визволення жінки» Є. Кроткевича та ін.

Тема інтелігенції в драматургії Є. Плужника. Морально-етичні колізії у комедії «У дворі на передмісті» (1929). Протистояння чесності, порядності і бездуховності, пристосуванства у драмі «Професор Сухораб» (1929). Зображення розколу родини, члени якої належать до антагоністичних сил суспільства, у трагікомедії «Змова в Києві» (опубл. 1989). Соціально-політичні й ідеологічні мотиви твору.

Перекладацька діяльність Є. Плужника.

Микола Бажан

Естетичні шукання Миколи Бажана. Періодизація його творчості. Захоплення футуризмом, творчістю М. Семенка, експресіоністським театром Леся Курбаса, кіномистецтвом О. Довженка. Впливи футуризму й конструктивізму в

збірці «17-й патруль». Новаторство в жанрі балади. Формування експресіоністсько-барокового стилю, поетика неоромантизму в збірці «Різьблена тінь», захоплення ліричного героя національним відродженням України. Новаторство збірок «Будівлі», «Дорога», «Поезії». Текстуальний аналіз «Гето в Умані», триптиха «Будівлі» та інших творів.

Жанрові шукання у галузі поеми М. Бажана. Викриття російського месіонізму в поемі «Розмова сердець» (1927), змалювання так званого гоголівського комплексу роздвоєння – «двох душ» як типового явища для особистості поневоленого народу. Висока художня майстерність поеми «Гофманова ніч», її інтертекстуальність, алюзії, автобіографічний підтекст твору. Історіософська візія долі України в поемі «Сліпці» – «поетичної вершини Бажана» (Ю. Лавріненко), її дивовижна стильова палітра.

Своєрідність композиції поеми «Данило Галицький», майстерне використання кольорів.

«Політ крізь бурю» – класичний вірець поеми, її проблематика, зокрема антикультівське спрямування, своєрідність побудови, образи та їх прототипи.

Цикл «Чотири оповідання про надію», їх філософічність, притчевість, інтертекстуальне поле (варіації Р.-М. Рільке з української тематики).

Жанрова своєрідність «Уманських спогадів», гомодієгетичний наратив поеми «Нічні роздуми старого майстра».

Гуманістичний пафос лірики М. Бажана 1980-1983 рр. Синкретизм стилю поета, цикл «Нічні концерти» – реалізація Вагнерівської ідеї про єдність думки, музики і слова.

Внесок М. Бажана як перекладача в українську культуру.

Богдан-Ігор Антонич (1909-1937)

Унікальність постаті Богдана-Ігоря Антонича в історії української літератури, його вихід за межі традиційного поцінування художнього тексту. Плюралістичний принцип – визначальна риса поезії Б.-І. Антонича, інтерпретація явищ довколишнього та мистецького світу як рівновеликих, суверенних, не взаємозаперечних, тяжіння до циклізації творів як інтегрального принципу, апробованого народною свідомістю. Випробування лірики у різних формах її прояву – авангардистських та класичних, не протиставних, а зіставних (зб. «Привітання життя», 1931). Трактування християнства та поганства як рівноправних еманцій єдиного Божественного єства, самоусвідомлення людини як однієї з ланок біологічного космосу, подолання часу у момент заглиблення поетичної уяви до праоснов буття у збірках «Три перстені» (1934), «Книга Лева» (1936), «Зелена Євангелія» (1938), художня інтерпретація архетипів Лісу та Міста як рівнопокладених, взаємоперехідних. Завершення плюралістичної концепції Богдана-Ігоря Антонича у сюрреалістичній збірці «Ротації», врівноваження антитетичних категорій прекрасного та потворного. Віднаходження асоціативних зв'язків його лірики з народною творчістю, з творами У. Уїтмена, Р. Тагора, Є. Гарасимовича, В. Хлебнікова та ін. Сновидіння як джерело творчості Б.-І. Антонича.

ТЕМА 3. Київська школа неокласиків

Інформаційний обсяг теми.

Неокласики

Наявність у творчих сферах українського суспільства певних прихильників культуроцентризму, об'єктивна потреба у реабілітації й засвоєнні культурної спадщини за умов пролеткультивського нігілізму. Історичний «шанс» неокласиків поєднати національні поетичні традиції з вишуканими взірцями форми європейської поезії. «Конкурентність» поезії високоосвічених неокласиків – «нездоланих співців» – до імітативних низьковартісних художніх творів літературного загалу 20-30-х рр.

Участь неокласиків у полеміці навколо шляхів подальшого розвитку української літератури (М. Зеров, П. Филипович, М. Рильський). «Позитивна» програма неокласиків: необхідність усвідомлення і засвоєння багатства української національної традиції; потреба пересадити на український ґрунт найвидатніші твори європейської класики і сучасної літератури різних народів, що неодмінно піднімає «планку художності»; встановлення атмосфери здорової літературної конкуренції, а не кон'юнктурного протегування.

Павло Филипович (1891-1937)

Діяч широкого культурного діапазону, який відчутно впливав на тогочасні ділянки літературно-мистецького життя – поезію, перекладознавство, літературознавство. Художній доробок, «глибокий і рафінований» (Ю. Лавріненко) – збірки «Земля і вітер» (1922), «Простір» (1925), поезії поза збірками, що друкувалися в тогочасній періодиці. Відкритість художньої манери митця для різноманітних стильових «спокус», від народнопоетичних до модерністських. П. Филипович як літературознавець, ґрунтовний і об'єктивний дослідник художніх явищ вітчизняного та європейського літературного процесу, автор синтетичних праць про українських класиків – Лесю Українку, І. Франка, О. Кобилянську, М. Коцюбинського, один із фундаторів наукового шевченкознавства.

Схильність до експерименту та широкого спектру мовного новаторства у творчості Михайла Драй-Хмари (1889-1939): збірка «Проростань» (1926); вплив символізму на творчу індивідуальність митця, «невпорядкованість» чуттєвої стихії, елементи близькості до сюрреалізму. Питома вага французької поезії в перекладацькому доробку М. Драй-Хмари. Монографії «Леся Українка» (1926) і «Поема Лесі Українки «Віла Посестра» на тлі сербського та українського епосу» (1929).

Трагічна доля «грона п'ятірного»: розстріл М. Зерова і П. Филиповича, смерть у концтаборі М. Драй-Хмари, рееміграція О. Бургардта, моральне нищення М. Рильського.

Микола Зеров
(1890-1937)

Багатогранність таланту Миколи Костянтиновича Зерова – поета, науковця, видатного перекладача, літературного критика, визнаного лідера «неокласиків», одного з «духовних оазисів» (М.Жулинський) нашого культурного відродження.

Збірка «Камена» (1924) і явлена в ній «ясна, дзвінка закінченість сонета»: переклади з Ередія, Буніна, Вергілія, Горация, Тібулла, Овідія, Марціалла, оригінальні сонети та александрійські вірші. Особливості архітектоніки збірки. Відданість автора строгим формам, викінченість і пластичність поетичної мови, чітка ясність думки, стримане в своїй значущості ліричне чуття, насичені візуальні образи, багатий художній підтекст. Ідея краси як духовної гармонії. М.Хвильовий і Марко Черемшина про «Камену».

Літературознавча діяльність. Нариси «Леся Українка», «Нове українське письменство» (обидва – 1924), збірки літературознавчих статей «До джерел» (1926), «Від Куліша до Винниченка» (1928).

Юрій Клен (Освальд Бургардт)
(1891-1947)

Україноцентричний переворот у свідомості митця під впливом М. Зерова. Перекладацька діяльність О. Бургардта в «гроні п'ятірному» – інтерпретація творів В. Шекспіра, Дж. Байрона, Р. М. Рільке, Е. Верхарна та ін. Вимушена рееміграція до Німеччини (1931).

Антисталінський пафос поеми «Прокляті роки» (1937). Мотиви європейської лицарської романтики, фаустівської жаги пізнання та поривання в невідкриті простори античної і давньокиївської героїки, трагічної долі України і віри в її майбутнє, власне «неокласична» основа літературного мислення Ю.Клена у збірці «Каравели» (1943).

«Попіл імперій» (1943-1947) – центральний твір у поетичному доробку митця, широкомасштабний художній літопис історичних подій ХХ ст., що вели до краху наддержав. Художнє вирішення проблеми «лабіринтів історії». Образ Данте в поемі, паралелі з Дантовою «Божественною комедією». Культурологічна насиченість художньої тканини поеми. Тема ГУЛАГу, новаторство в її розкритті. Стилїстичні особливості різних частин твору. Класичні віршовані форми (сонети, терцини, октави та ін.) у поетичній рецепції Ю.Клена.

Збірка «Дияболічні параболи» (1947) Тимофія Горотака (спільний псевдонім Ю.Клена і Л.Мосендза) – віршовані поезії на українських письменників, митців, діячів в еміграції.

Літературознавча («Леся Українка і Гейне», «Гейне в українських перекладах», ін.) і критична діяльність Ю.Клена.

Значення творчості Ю.Клена як з'єднувальної ланки між двома відгалуженнями української літератури – «материковою» та еміграційною.

Максим Рильський

(1895-1964)

«М. Рильський – архімайстер нашої поезії, великий сеніор нашої мистецької культури» (Є. Маланюк), «гармонійна особа сучасної епохи» (О. Білецький).

Витоки неординарності духовної і творчої постаті поета: виховання в оточенні знакових українських родин (Лисенків, Старицьких, Антоновичів, Русових, Косачів), вплив батька – відомого етнографа та громадського діяча.

Ранні збірки поезій «На білих островах» (1910), «Під осінніми зорями» (1918) – лірична сповідь молодої душі, учнівська лабораторія, позначена засвоєнням художнього досвіду П. Куліша, М. Старицького, О. Олесея, М. Вороного, поетів-молодомузівців, а також російської і західноєвропейської поезії. Орієнтація на інтимно-довірливий, психологічний ліризм. Тонка оркестровка віршів. Болісне шукання справжніх цінностей, мотиви цілющої сили природи, пориву до світового універсуму, марноти самотності (цикл «Беатріче і гетера», «Плюскочуться білі качки...», «На білу гречку впали роси», «Вже червоніють помідори», «Згадай, безумче! Світ не тільки ти...» та ін.).

Неспокій і напруга духовних пошуків у поемах «Царівна», «На узліссі», «Бенкет».

М. Рильський серед «неокласиків». Орієнтація на змістові й формальні категорії класичної літератури. Збірка «Синя далечінь» (1922): класичні віршові форми у поезіях (сонет, рондо, октава, гекзаметр). «Естетизм» сонетаріуму («Ніцше», «Гейне», «Шекспір», «Бодлер»). Широка емоційних станів ліричного героя («Грім одгримів...», «Нашу шлюбну постелю», «Несіть богам дари», «Ми одпливали, в каламутну даль...», «Поете! Живемо в пустині серед каміння та людей», «Як тепла свічка, вечір догора...»). Античні та екзотичні теми й образи у поезіях «У теплі дні збирання винограду», «Діана», «Трістан коня сідлає...» та ін. Поетичні досягнення й суперечливі позиції збірок «Крізь бурю й сніг» (1925), «Тринадцята весна» (1926), «Де сходяться дороги» (1929), «Гомін і відгомін» (1929). Постать «внутрішнього героя» поезій. Естетичне сперечання з пролеткультівцями в поемах «Чумаки», «Октави». Дух класицистичної «всезагальності» та своєрідності часопростору творів «неокласичної» доби. Суттєва стильова еволюція поета: індивідуальний синтез класицизму, романтизму та реалізму. Літературна праця у несприятливих політичних умовах тоталітарної держави. Різке зниження художнього рівня у збірках «Знак терезів» (1932), «Україна» (1938). Несміливі ознаки «поетичного відродження», властиві збіркам «Літо» (1936), «Збір винограду» (1940). Образ Києва у поетичних рецепціях М. Рильського. Епічний твір «Марина»: художня школа Т. Шевченка й А. Міцкевича.

Лірика – головна царина творчого самовияву митця.

Натхненна «патріотика» у творчості періоду Другої світової війни («Слово про рідну матір», «Неопалима купина» та ін.). Образ України у поемі-видінні «Жага». Автобіографізм поеми «Мандрівка в молодість». Гостре засудження поем, звинувачення в «буржуазному націоналізмі» з боку офіційної критики в повоєнні роки.

«Третє цвітіння» поета: збірки «Троянди й виноград» (1957), «Далекі небосхили» (1959), «Голосіївська осінь» (1959), «В затінку жайворонка» (1961) та ін. – синтез кращих здобутків попередніх етапів. Відтворення у поезії нових явищ суспільної самосвідомості, ідейні колізії душевного «відігривання» людини й

суспільства після доби трагічних репресій. Надзвичайно гуманна духовна атмосфера останніх книг М. Рильського. Заклики любити й берегти рідну мову («Мова», «Рідна мова»). Мотиви творчої праці людини («Троянди й виноград», «Спасибі»), гармонії людини і природи («Розмова з другом», «Почорніли заводи в озерах»), місця і ролі митця та мистецтва у житті суспільства («Сікстинська мадонна», «Діалог», «Поетичне мистецтво»).

Посмертне видання збірки новел 1911-1913 рр. «Бабине літо» (1967).

М. Рильський як один з найвидатніших у світовій літературі перекладачів. Розмаїття його перекладацьких уподобань: поезія, драматургія, проза, переклади з російської, польської, французької та ін. літератур.

Внесок М. Рильського в осмислення історії літератури, праці з фольклористики, мистецтвознавства, мовознавства, теорії перекладу. Висока оцінка його творчості, наукової та громадської діяльності в Україні й у світі.

ТЕМА 4. Український футуризм.

Інформаційний обсяг теми. Український футуризм у порівнянні з італійським та російським, роль М. Семенка у його культивуванні. Життєвий та творчий шлях Михайла Семенка. Етапи еволюції: кверофутуризм із романтизацією урбаністичних темпоритмів та богемного бунту, панфутуризм з обстоюванням провокаційного та безперспективного метамистецтва, «Нова генерація» із псевдохудожньою функціональною поезією, що ілюструвала політику компартії. Специфіка різновидів українського футуризму: Неоліф (Москва), ІНТЕМБОВСЕГІ (Львів), «Жовте коло» (Прага).

Спроби запровадження В. Поліщуком конструктивізму (динамізму-спіралізму).

Радикальні ознаки революційного романтизму в порівнянні із класичним романтизмом та неоромантизмом, його ригористивні та експансивні ознаки, їх прояв у ліриці В. Еллана, В. Чумака, Л. Первомайського та ін. Версифікація прихильників так званої «романтики буднів». Спроба подолання канонічних нормативів романтизму: популярність стихійної лірики В. Сосюри, інтенсивні пошуки іманентної стильової манери в поемах «Червона зима», «Махно», «Мазепа», висвітлення драми «двох Володьок»; культура поетичних експериментів М. Йогансена (збірки «Д'горі», «Кроковес коло», «Ясен»), імпульсивна лірика О. Влизька (збірки «За всіх скажу», «Книга балад», «Мій друг Дон Жуан»).

ТЕМА 5. Поети «празької школи».

Інформаційний обсяг теми.

Поети «празької школи»

«Празька школа» – умовна назва літературного покоління емігрантів міжвоєнного двадцятиліття. Чехословаччина – основний осередок їхньої концентрації. Спільні риси: естетична концепція, сформульована переважно Є. Маланюком за часів його перебування у калішському таборі інтернованих вояків Армії УНР. Збірка «Сагайдак» Ю. Дарагана (1925) – сукупність мотивів, розвинених Є. Маланюком, О. Ольжичем, Л. Мосендзом, Ю. Кленом

(О. Бургардтом), Н. Ливицькою-Холодною, О. Лятуринською, О. Стефановичем та ін.: історичні візії козацького, києво-руського чи доісторичного гатунку, туга за Україною, вольові імперативи тощо. Обстоювання потреби виховання національного чину при визнанні автономності мистецтва, полеміка з цього приводу з Д. Донцовим, публікації творів «пражан» у редагованому ним часописі «Вісник» (1933-1939; до 1933 – «Літературно-науковий вісник»).

Перегук творчої позиції «празької школи» з генерацією «розстріляного відродження». Акцентування національно-культурної традиції при несприйнятті та подоланні гальмівних, неадекватних історичним вимогам рис ментальної свідомості, переведення «філософії серця» у нову якість – «філософію чину». Апробація нового, діяльного, цілеспрямованого типу українця у поетичних текстах, екстраполяція його у дійсність міжвоєнного двадцятиліття та періоду Другої світової війни.

Євген Маланюк (1897-1968)

Є. Маланюк – найяскравіша постать серед представників «празької школи». Життєвий і творчий шлях. Активна участь у національно-визвольній боротьбі 1917-1920-х років. Інтернування до Польщі (1920), переїзд до Чехословаччини, повернення до Польщі (1929). Заснування у м. Каліш (Польща) літературного журналу «Веселка» (1922-1923; разом з Ю. Дараганом), участь у літературних групах «празька школа», «Танк» (Варшава, 1929), співпраця з журналами «Літературно-науковий вісник» і «Вісник» (Львів) Д. Донцова, «Ми» (Варшава). Друга еміграція: Німеччина (1945) і США (1948-1968). Участь у літературних організаціях Мистецький український рух (МУР) і Об'єднання українських письменників (ОУП) «Слово».

Чинники формування світогляду: походження, національне оточення, дитячі та юнацькі роки, участь у національно-визвольних змаганнях, вплив Т. Шевченка, В. Липинського, Д. Донцова, Ю. Липи. Історіософська концепція письменника як світоглядна основа його творів з національної тематики. Різке засудження типу людини-малороса і протиставлення йому «мазепинця» – людини, гідної свого походження, культури і завдань. Бачення шляху побудови власної держави через прищеплення психіці народу державотворчого елементу (державної бронзи) та відродження варязького завзяття у поєднанні з еллінськими прикметами добра і краси.

Синтез неоромантичних, символістських та «неокласичних» тенденцій у ліриці Є. Маланюка, її публіцистичність, патетика, історіософічність; критичне ставлення поета до авангардизму. Загострення антитетичної символіки класично довершеної «степоної Еллади» та потворної «чорної Еллади», «Антимарії», як взаємовиключні прояви України. Жорстка, експресивна вольова манера поетичного мовлення Є. Маланюка міжвоєнних десятиліть (збірки «Стилет і стилос» (1925), «Гербарій» (1926), «Земля й залізо» (1930), «Земна Мадонна» (1934), «Перстень Полікрата» (1939) та ін.). публікації інтимних віршів, датованих 20-30-ми роками, у збірках «Остання весна» (1959), «Серпень» (1964) та у посмертній – «Перстень і посох» (1969).

Культурологічні праці «Геокультура України» (1953), «Нариси з історії нашої культури», «Доба бароко», «До проблеми культурного процесу» (всі – 1954), ін. «Книга спостережень» (1962. – Т.1; 1963 – Т. 2). Осмислення проблем історії, культури, літератури українського народу. Широта діапазону наукових зацікавлень письменника. Статті про творчість Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, П. Куліша, Г. Чупринки, М. Хвильового, Ю. Яновського, О. Олеся, Д. Донцова, О. Бургардта, Л. Мосендза, Ю. Липи, О. Стефановича, О. Ольжича та ін.

Еволюція рецепції творчості Є. Маланюка в українському літературознавстві.

Олена Теліга (1907-1942)

Життєвий і творчий шлях поетеси-патріотки. Активна участь у політичному та культурному житті еміграції міжвоєнних років (членство в ОУН, входження до літературного угруповання «Танк», головування в мистецькому товаристві «Зарево»). Діяльність в окупованому німцями Києві (організація «Спілки письменників», редагування ж. «Літаври», ін.) під час Другої світової війни. Трагічна доля поетеси – свідомо обрана поетеси – «гаряча смерть – не зимне умирання».

Невелика поетична спадщина О.Теліги – «приватні листи світові», спрямовані на осмислення драматичної сучасності: вічний бунт тонкої душі, боротьба за оновлення дійсності і людини в ній, рішучий протест проти безбарвної нудоти повсякденності («романтика нації, романтика змагань, романтика життя»). Вольові інтонації, прометеївський пафос, неоромантичні інтенції її лірики («Поворот», «Пломінний день», «Безсмертне», «Засудженим»), Виразний автобіографізм поетичних творів, втілення у них нового ідеалу української жінки («Сучасникам», «Чоловікові», «Відповідь»). Мотиви «чину» і «боротьби». Композиційна стрункість ліричних мініатюр. «Вечірня пісня» один із шедеврів ліричного жанру.

Публіцистичні, літературно-критичні праці. Посмертні видання книг поезії «Душа на сторожі» (1946), «Прапори Духа» і «На чужині» (обидві – 1947), збірника «Олена Теліга» (1977).

Олег Ольжич (1907-1944)

О.Ольжич (Олег Кандиба) – героїчний тип людини і поета, незламний борець за волю свого народу. Неординарна доля митця, велика роль родинної традиції у становленні його світогляду. Діяльність О.Ольжича, пов'язана з Культурною Референтурою ОУН. Мученицька смерть поета. Поезія О.Ольжича в контексті творчого доробку «празької школи». Особливості його поетичних збірок «Рінь» (1935) і «Вежі» (1940), а також збірки «Підзамчя» (1946), що вийшла після його загибелі. Посмертні видання поезій Ольжича. Історіософічні вірші: нова об'ємність, новий несподіваний вимір гострих проблем сучасної поетові історії. Лірична сповідальність і метафоричний струмінь поетичної спадщини. Філософсько-особистісні медитації зрілої творчості.

Змалювання суворої революційної дійсності і боротьби українського підпілля проти окупації в поемах «Городок. 1932» і «Незаномому Воякові».

Утвердження ідеї української державності, самопожертви «покоління титанів» і засудження зрадництва, політичної сліпоті і пасивності. Філософське і художнє вираження ідеологічної програми українських повстанців у поемах. Прозові твори, публіцистика, літературознавчі праці.

РОЗДІЛ 2. Модерністський наратив української прози першої половини ХХ ст. Новаторство драматургії.

ТЕМА 1. Творчість М. Хвильового.

Інформаційний обсяг теми.

Микола Хвильовий (1893-1933)

Трагічна постать М.Хвильового (Фітільова) в українській літературі та культурі. Багатогранність творчої діяльності митця – поета, прозаїка, публіциста, організатора літературного процесу, його вплив на розвиток суспільно-політичної думки. Порушення ним відповідальних проблем у Літературній дискусії 1925-1928 рр., протест проти провінційного існування українства – так званої «червоної просвіти», орієнтація на «психологічну Європу» і відмова від «російського диригента», проголошення «азіатського ренесансу» та «романтики вітаїзму». Закомплексованість М. Хвильового на ілюзорних націонал-комуністичних ідеях, розв'язана самогубством письменника 13 травня 1933 р.

Дебют М.Хвильового як поета-авангардиста (збірки «Молодість», 1921; «Досвітні симфонії», 1922; поема «В електричний вік»). Новели збірки «Сині етюди» (1923) – подія в українській прозі 20-х років. М.Хвильовий – «основоположник справжньої української прози» (О.Білецький), Поступова еволюція письменника від імпресіоністичної манери з деякими ознаками неоромантизму та експресіонізму до неореалізму. Загострення протистояння уяви та дійсності («Арабески»), високої мети та шляхів, що компрометують і унеможливають її («Кіт у чоботях», «Редактор Карк» та ін.). Розкриття антилюдської суті революції, здійсненої більшовиками, у новелах «Я (Романтика)», «Мати». Авторська майстерність при змалюванні психологічних колізій: яскрава символіка і метафорика, міфологізація сюжету. Співзвучність новели «Я (Романтика)» з повістями В.Підмогильного «Третя революція» і Б.Антоненка-Давидовича «Смерть», поезіями П.Тичини, Є.Плужника, Д.Фальківського. Критичний струмінь у викривальній прозі М.Хвильового. Проблема «зайвих людей» – недавніх активних учасників громадянської війни, що не знаходять собі місця в новій, пореволюційній дійсності в повісті «Санаторійна зона» (1924). Образи Анарха, Хлоні, Майї, Карно. Лірико-імпресіоністична стилістика твору. Розвінчування фарисейства комуністичних чиновників, подвійної моралі партійців і державних керівників у новелах «Ревізор» і «Свиня», повісті «Іван Іванович» (1929). Порушення важливих питань національно-культурного відродження України в «незакінченому» романі «Вальдшнепи» (1926), суголосних з проблематикою дискусійних циклів памфлетів письменника («Камо грядеши», «Думки проти течії», «Апологети

писаризму») і памфлету «Україна чи Малоросія?». Деградація носіїв комуністичної ідеї (Карамазов), протиставлення їм вольових, цілеспрямованих особистостей (Аглая). Посилення елементів публіцистики у прозі М.Хвильового. Вплив письменника на розвиток української літератури 20-х років (А. Головка, О. Копиленко та ін.).

Повернення художньої спадщини М.Хвильового, сучасна оцінка його творчості в Україні та зарубіжжі.

ТЕМА 2. Валер'ян Підмогильний.

Інформаційний обсяг теми.

Валер'ян Підмогильний (1901-1937)

В.Підмогильний – «один з найінтелігентніших і найтонших українських письменників із доброю літературною школою» (Вал. Шевчук). Життєвий і творчий шлях. Перекладацька діяльність. Особливості неореалізму в українській літературі 20-х років. Рання творчість В.Підмогильного, перші психоаналітичні оповідання: «Добрий Бог», «Гайдамака», «Пророк». Вплив В.Винниченка на В.Підмогильного. Образи антиподів як проблема змагання тілесного і духовного, інстинкту і розуму. Натуралістичні деталі. Стильовий синтез у творчості В.Підмогильного: оповідання «Старець». Вплив шопенгауерівської філософії на творчість В.Підмогильного. Нові експериментальні пошуки в оповіданні «В епідемічному бараці». Вплив французьких авторів на творчість В.Підмогильного (А.Франс, Гі де Мопассан).

Прояв філософського скептицизму в оповіданні «Комуніст». Повість «Остап Шаптала» (1921) – підґрунтя фрейдизму. Низка новел про голод: «Собака», «Проблема хліба», «Син» та ін. Твори, присвячені українським визвольним змаганням, – цикл новел «Повстанці», повість «Третя революція» (1925). Конфлікт особистості та колективістської ідеології – «Сонце сходить», «Історія пані Ївги». Інтелектуально-психологічний роман «Місто» (1928): драма українського маргіналу, художня інтерпретація національної бінарної позиції «місто-село», прокреслення річища української урбаністики. Трагічний варіант нового художнього розв'язання урбаністичної проекції в повісті «Третя революція».

Протистояння духовності, почуття і прагматизму, раціоналізму, доля національного відродження в проблемно-інтелектуальному романі «Невеличка драма» (1930).

Розкриття боротьби в людині ірраціонального і раціонального, духовного і плотського, психіки й інтелекту в повісті «Без назви» (1934). Екзистенціальне трактування персонажів у творі.

Новаторство експериментальної прози В.Підмогильного, її зв'язок з класикою та модернізмом. Вплив на розвиток української інтелектуальної прози 60-х років ХХ ст.

ТЕМА 3. Григорій Косинка.

Інформаційний обсяг теми.

Григорій Косинка (1899-1934)

Г.Косинка (Стрілець) – талановитий новеліст модерної генерації. Життя і творчість письменника, його трагічна доля. Збірки «На золотих богів» (1922), «За ворітьми» (1925), «В житах» (1928), «Циркуль» (1930), «Серце» (1933) та ін. Стефанівська традиція в рецепції митця. Стильове розмаїття новелістичного мислення: імпресіоністичні витоки («Мент», «Троєкутний бій»), романтична стихія («На золотих богів»), сліди символізму («Заквітчаний сон»), реалістична палітра («В хаті Штурми»). Широкий тематичний діапазон новелістики, культурософські алюзії з української класики. Імпресіоністичні прийоми характеротворення. Об'єктивно-драматичний, загальнолюдський погляд на відтворювану дійсність. Особливості сюжетних структур: гостродраматичні конфлікти персонажів з дійсністю, поетизація «заблуканих героїв».

Філософський розтин болючих конфліктів у житті нації загалом і людини зокрема у зрілих творах («Фавст» і «Гармонія»), Драматичні категорії, зокрема катарсис, у прозаїчному доробку Г.Косинки. Інтенсивність змістового насичення слова, фрази, образів. Самобутність прозового стилю митця.

ТЕМА 4. Творчість Ю. Яновського.

Інформаційний обсяг теми.

Юрій Яновський (1902-1955)

Ю. Яновський – непересічна і суперечлива постать української літератури ХХ століття. Складні стосунки письменника з владою. Романтичні ілюзії першої збірки «Прекрасна Ут» (1928), її традиції у подальшій творчості: Ю. Яновський – «поет у прозі». Роль М. Семенка у творчому становленні молодого письменника. Харківський та одеський періоди творчості, робота на Одеській кіностудії. Поява повісті «Байгород» (1927) та збірок новел «Мамутові бивні» (1925) і «Кров землі» (1927). Автобіографічна основа роману «Майстер корабля» (1928). О. Довженко – прототип ТоМаКі. Культура нації як провідний життєвий орієнтир героя. Різноманітність прозової фактури роману. Місія твору як романтичного трактату про мистецтво: тема мук творчості, натхнення, інтуїції, апологія творчих злетів людського духу.

Змалювання стихії української революції та її наслідків у романі «Чотири шаблі» (1930). Розкриття національного характеру в образах Шахая, Остюка, Галата, Марченка. Драматична доля твору.

Роман «Вершники» (1935): показ національного ґрунту народної героїки і водночас потенційна заангажованість автора у трактуванні подій як данина культівській добі.

Новелістична структура романів «Чотири шаблі» і «Вершники». Жанрові особливості роману у новелах.

Художні якості новелістичного мислення Ю. Яновського: поетизація, яскрава імпресія, сполучена із жорстокою натуралістичністю, вміння віднайти індивідуальну прозову тональність та виявити авторську манеру письма при загальній невибагливості, майже стандартності сюжету, потужний наративний струмінь, сміливі експерименти з романтичним методом на рівні дифузійного мислення, тяжіння до міфопоетики і смілива громадянська позиція.

Здобутки і прорахунки збірок новел і оповідань «Короткі історії» (1940), «Земля батьків» (1944), «Київські оповідання» (1949), «Нова книга» (1954).

Роман «Жива вода» (1947) і його нова редакція «Мир» (1956). Вульгаризаторська критика багатопланового реалістичного відтворення автором життя післявоєнного суспільства.

Драматургічна спадщина Ю. Яновського. Драми «Дума про Британку» (1937), «Потомки» (1938), «Син династії» (1942). Негативний вплив на них «єдиного» творчого методу – соцреалізму. Соціально-психологічна драма «Дочка прокурора» (1953). Актуальність проблематики, напруженість і динамічність сюжету, психологічна правдивість характерів. Неоднозначне поцінування п'єси критикою.

Роль Ю. Яновського у розвитку неоромантизму в українській літературі ХХ ст.

ТЕМА 5. Творчість Остапа Вишні.

Інформаційний обсяг теми.

Остап Вишня (1889-1956)

Остап Вишня (Павло Губенко) – видатний «сміхотворець» ХХ століття, фундатор нового жанру «усмішки» у літературі. Трагізм життєвого і творчого шляху письменника.

Жанрові ознаки (лаконізм і дотепність, поєднання побутових замальовок і жанрових сценок з ліричними авторськими відступами) усмішок та їх жанрові різновиди (усмішка-пародія, усмішка-жарт, усмішка-нарис, усмішка-мініатюра, усмішка-реп'яшок та ін.) у численних збірках: «Кому веселе, а кому й сумне» (1924), «Вишневі усмішки сільські», «Вишневі усмішки кримські» (обидві – 1925), «Вишневі усмішки театральні» (1928) та ін.

Гуманістичний характер сміху, любов до трудящої людини і гостре викриття негативних суспільних явищ у творах письменника.

Гумористичне оповідання «Ярмарок». Народна мова як основне джерело комічних засобів, епічність картин, колоритність сцен, барвиста образність, афористичність.

Тема відродження національної гідності народу у збірці «Українізуємось» (1926). Засудження великодержавного шовінізму та висміювання вад української ментальності (інертність і пасивність у психології, інфантильність думання, недостатній інстинкт відстоювання національної єдності і свободи) у гуморесках «Чукрен», «Чухраїнці», «Дещо з українознавства».

Влучність спостережень письменника у дружніх шаржах на М. Хвильового («Синя трясовина»), Г. Косинку («Однокутний бій»), М. Зерова («Воскресла»), мистецьких усмішках «Гнат Юра», «Лесь Курбас», «Йосип Гірняк» та ін.

Знищувальна критика творчості Остапа Вишні наприкінці 20-х – на початку 30-х років.

Арешт і заслання. Оптимізм письменника у табірному щоденнику «Чиб'ю. 1934» (надрук. 1989).

Друге народження Остапа Вишні: «Зенітка» (1944) – перший твір, надрукований після його десятирічного ув'язнення. Композиція, засоби сатири та гумору. Втілення кращих рис українського народу у характері діда Свирида.

Негативний вплив «соціального замовлення» влади на творчість письменника цього періоду.

Любов до рідної землі, поетичне змалювання природи у «Мисливських усмішках» (1958). Народна мудрість, дотепність, простота і щирість оповідача у творах «Відкриття охоти», «Заєць», «Вальдшнеп», «Дикий кабан або вепр», «Як варити і їсти суп із дикої качки» та ін.

Автобіографічні твори «Моя автобіографія», «Отак і пишу», «Все життя з Гоголем», щоденник «Думи мої, думи мої...» (1957) як джерело розуміння світогляду, естетичних переконань, мистецької лабораторії письменника. Значення творчості Остапа Вишні у розвитку української сатири та гумору.

ТЕМА 6. Українська драматургія першої половини ХХ століття.

Інформаційний обсяг теми.

Іван Кочерга (1881-1952)

І. Кочерга – знакова постать української драматургії. Перші російськомовні п'єси: драматична казка «Пісня в келиху» (1910) і «Дівчина з мишкою» (1913), їх персонажі – люди, котрі силкуються наздогнати примарну мрію. Яскравий романтичний струмінь, мотиви гонитви за мрією у ранніх драматургічних творах. Початок 20-х років – переламний період у творчості письменника: виявлення інтересу до повсякденних колізій людського життя, пов'язаних з тривогами і світлими надіями, але сполучених з улюбленим мотивом недосяжної мрії. Перші твори українською мовою: комедія «Фея гіркого мигдалю» (1926): анекдотично-водевільний сюжет і романтичне забарвлення дії та найсерйозніші життєві проблеми, про які прагне говорити митець.

Складна і хвилююча доля, сповнена глибинного національного змісту, в історичній драмі «Алмазне жорно» (1927). Історична основа п'єси і творчий домисел. Майстерність відтворення масових сцен, глибина розкриття характерів Василя Хмарного, Стесі, гайдамаків. Композиційна роль «алмазного жорна» у творі. Вплив символізму на поетику п'єс І. Кочерги. Драматургічні експерименти наступних років: комедія «Натура й культура» (1928), драма-феєрія «Марко в пеклі» (1930) і так звані «кооперативні п'єси», присвячені злободенним подіям сучасної авторові дійсності («Навчила доля – де шлях до волі» (1929), «Про що жито співає» (1929), «Павук у колгоспі» (1931)).

Активна співпраця з журналом «Театр».

Вершинний твір І. Кочерги – драматична поема «Свіччине весілля» («Пісня про свічку», 1930). Звернення автора до мало висвітленого у нашій літературі періоду життя України. Головний конфлікт – боротьба киян з литовськими загарбниками за волю, національну гідність, людські права. Композиція твору. Ідейно-художня роль символічного образу свічки та світла. Втілення в образах повсталих ремісників (Іван Свічка, Передерій, Чіп) кращих рис українського народу. Образ Меланки – «поетичний символ України» (І. Кочерга), що виборює незалежність. Художня довершеність п'єси, динамізм розвитку подій, багатство мови. Майстерність передачі історичного колориту.

Філософська комедія «Годинникар і курка» (1933), відхилена харківською цензурою і перекладена російською мовою під назвою «Майстри часу»: складна доля п'єси, динамізм розвитку подій, багатство мови. Майстерність передачі історичного колориту.

Філософська комедія «Годинникар і курка» (1933), відхилена харківською цензурою і перекладена російською мовою під назвою «Майстри часу»: складна доля п'єси, її численні переробки упродовж майже двадцяти років (різні варіанти 1934, 1938, 1951, 1956, 1963 і 1968 років). Проблема відносності часу і влади над ним. Багатоплановість, вільна композиція, поєднання реалістичного й умовного планів зображення у п'єсі. Образ Ліди Званцевої – творчий здобуток автора. Драматургічна майстерність і популярність твору.

Подальші драматичні твори: «Підеш – не вернешся» (1935), «Ім'я», «Чорний вальс» (обидві – 1937), «Вибір» (1938) та ін. Літературна праця під час Другої світової війни. П'єса «Чаша» (1942) і ще кілька невеличких драматичних творів. Завершення драматичної поеми «Ярослав Мудрий» (1944, друга редакція – 1946). Проблематика твору, її актуальність і полемічність: заперечення теорії норманського походження Київської Русі. Утвердження ідеї єдності Русі, самобутнього характеру і світового значення її культури. Особливості композиції, сюжетна багатоплановість. Художнє розкриття феномену історичної постаті київського князя, прозваного у народі Мудрим, всебічне змалювання його характеру (у триєдиному вимірі – воїн, будівничий, сім'янин). Складність і суперечливість характеру Ярослава. Виразність інших персонажів твору (Микита, Журеико, Милуша, Інгарда, Гарольд, Єлизавета). Поетичний образ Києва як політичного і культурного центру Русі.

Драматична поема «Пророк» (1948, опубл. 1961), присвячена життю Т. Шевченка після заслання. Образ кобзаря у п'єсі. Творче продовження І. Кочергою традицій української драматургії.

Новаторство, художня майстерність, самобутність індивідуального стилю. Розширення ідейно-художнього і тематичного діапазону української драматургії, утвердження у ній романтичного напрямку.

Перекладацька діяльність І. Кочерги: інтерпретації опери «Фауст» Ш. Гуно і драми-казки «Синій птах» М. Метерлінка. Праці з теорії драми («Драматичний елемент у творчості Т. Г. Шевченка», «Тема патріотизму і боротьба за свободу Вітчизни в драматургії» та ін.).

Складність і неоднозначність сьогоденної рецепції постаті і творчого доробку митця.

Микола Куліш (1892-1937)

М. Куліш – найвидатніший драматург доби «розстріляного відродження». Життєвий і творчий шлях. Співпраця з театром «Березіль» Л. Курбаса. Участь у літературних організаціях «Гарт», ВАПЛІТЕ (1926-1928 – президент), Пролітфронт. Переслідування драматурга вульгарно-соціологічною критикою, звинувачення його у націоналізмі та пропаганді лівацько-троцькістських теорій. Арешт (1934), заслання і трагічна смерть.

Успішний дебют М. Куліша п'єсою «97» (1925), її вистава у театрі ім. І. Франка (Харків) та наступні варіанти як увиразнення психологічної достовірності штучного голодомору 1921 р. Особливості композиції, жанрове визначення твору автором як «народної трагедії». Центральні персонажі (Копистка, Смик, Параска, Годованій, Гиря); продовження класичних традицій письменником: «Першим, хто нагадав про драматургію І. Тобілевича, був М. Куліш» (Я. Мамонтов). Драми «Комуна в степах» (1925, друга ред. – 1931) та «Прощай село!» (1933) – продовження Кулішевої трилогії про село, вплив на неї комуністичної ідеології.

«Отак загинув Гуска» (1925, друга ред. – 1932, опубл. 1960) – перший трагіфарс, поглиблений у наступній сатиричній комедії «Хулій Хурина» (1926), ремінісценція мотиву за романом-памфлетом І. Еренбурга «Незвичайні пригоди Хуліо Хуреніто та його учнів», висміювання абсурду радянського бюрократизму, розкриття паразитарної природи шахрайства раніше від І. Ільфа та Є. Петрова. Катастрофа революційного фанатизму у мелодрамах «Зона» (1926) та «Закут» (1929), заборонених владою.

Викриття хворобливості соціалістичної дійсності у трагікомедії екзистенціального змісту «Народний Малахій» (1927, друга ред. – 1929): пророцтво самозваного «наркома» Малахія Стаканчика про «голубу даль», про Єрусалим – типовий приклад ідеологічного фанатизму. Новизна конфлікту. Символізм, метафоричність п'єси, поєднання реального і фантастичного, ірреального як елементів театру абсурду.

Актуальність мовної проблематики в Україні – розкриття її у комедії «Мина Мазайло» (1929): звернення М. Куліша до традиції світової драматургії (комедія «Буржуа-Шляхтич» Ж.-Б. Мольєра). Полеміка М. Куліша з п'єсою «Дні Турбіних» М. Булгакова, продовження цієї полеміки у ліричній драмі «Патетична соната» (1929), схваленій зарубіжною критикою (Ф. Вольф) та осудженій більшовиками. Головні герої твору як репрезентанти трьох протиборчих сил у роки національно-визвольних змагань. Марина як образ-символ боротьби за незалежність України. Ідейно-естетична спорідненість персонажа з жіночими образами творів В. Винниченка і М. Хвильового. Трагедія гуманізму, втілена в образі Ілька Юги. Вертепна побудова п'єси, циклічна організація художнього часу, використання цього прийому у драмі «Маклена Граса» (1932-1933), екклезіастівський пафос та філософія безнадії, зумовлена реаліями репресивної

диктатури. Вихід драматурга за межі національної тематики; проекція польських реалій на тогочасну українську дійсність. Образи дівчинки Маклени і філософі-музиканта Ігнатія Падура як виразники ідейного задуму автора. Майстерність композиції та сюжету п'єси.

Драма «Вічний бунт» (1932) як відображення реальних суперечностей часу. Образ поета і романтика Ромена у творі.

Новаторство М. Куліша-драматурга. Його вплив на розвиток української драматургії.

ТЕМА 7. Українська література 40-50-х рр. ХХ століття.

Інформаційний обсяг теми.

Історія української літератури 40-50-х рр. ХХ ст. Поезія. Проза. Драматургія. Безпосередня участь українських письменників у Другій світовій війні: захист Карпатської України, ставлення до так званої «золотої осені», участь на фронтах у складі Червоної армії, у партизанському русі, у похідних групах, в УПА тощо. Апологія публіцистичних нарисів, їх вплив на художні тексти. Огляд тогочасної періодики («За Радянську Україну», «Література і мистецтво», «Українська література», «Україна», «Українське слово», «Літаври», «Волинь», «Український засів» та ін.), видань («Фронт і тил», видавництво Ю. Тищенка) тощо. Мала епічна проза, спроби подолання літературних штампів: «На рідній землі» П. Панча, «Земля батьків» Ю. Яновського та ін. Засилля наративних кліше у «великій» прозі (трилогія «Шлях зорі» В. Собка), усунення їх у романі Я. Баша «Професор Буйко». Народження О. Довженка-письменника – автора творів малої прози («Відступник», «Ніч перед боєм» та ін.), кіноповістей «Україна в огні», «Повість полум'яних літ». драма «Фронт» О. Корнійчука – естетизована відповідь з позицій «соцреалізму» на соціальне замовлення компартії. Творчі невдачі І. Кочерги (одноактівки, п'єса «Нічна пригода»), віднаходження іманентного хисту у драмі «Чаша» та особливо у драматичній поемі «Ярослав Мудрий». Окремі здобутки поезії на тлі версифікаційних штампів: поеми «Данило Галицький» М. Бажана, «Похорон друга» П. Тичини, «Жага» та «Мандрівка в молодість» М. Рильського; патріотична лірика М. Рильського, М. Бажана, П. Тичини, В. Сосюри, А. Малишка. Високі поетичні осяяння у збірках О. Ольжича («Підзамчя»), Ю. Клена («Каравели»), М. Ореста («Луни літ»), лірика О. Пронченка («Кобза»), М. Кушніра (порівняння з доробком М. Булаєнка, М. Шутя та ін.); героїчна смерть О. Теліги, О. Ольжича та ін. Дискурс правди про сталінський режим у пригодницькому романі І. Багряного «Тигролови». Минуле України у романі «Рубікон Хмельницького» Ю. Косача. Героїчний епос циклу Наталени Королеви «Легенди старокиївські». Драматичні стосунки між українськими письменниками періоду Другої світової війни.

Історичні обставини в Україні після Другої світової війни, боротьба більшовизму проти національно-визвольного руху, рецепція цих подій у літературі. Засилля компартійних постанов, репресивні заходи щодо письменства. Драматична доля романів «Жива вода» Ю. Яновського та «Його покоління» І. Сенченка, повістей і оповідань Л. Смілянського, Ф. Бурлаки, В. Кундзіча, поем

«Жага» та «Мандрівка в молодість» М. Рильського, вірша «Любіть Україну» В. Сосюри, суперечливі мотиви його поеми «Христос». Поетична псевдоверсифікація. Окремі художні здобутки молодих авторів (збірки «Любов і ненависть» і «Правда кличе!» Д. Павличка, «Проміння землі» і «Вітрила» Л. Костенко). Здобутки і прорахунки української прози (романи «Таврія» і «Перекоп» О. Гончара, «Гомоніла Україна» П. Панча, «Святослав» С. Скляренка, «Велика рідня» М. Стельмаха, «Буковинська повість» І. Муратова та ін.). новаторські пошуки О. Гончара у романі «Прапорonosці», спроба гуманізувати нормативи «соцреалізму». Полеміка навколо цього твору. Панування штампів «соцреалізму» у всіх жанрах літератури. Поява штучної теорії «безконфліктності». Імітація драми у п'єсах О. Корнійчука «Калиновий гай», «Макар Діброва». Намагання поєднати національні та соціалістичні тенденції у кіноповісті О. Довженка «Поема про море», відкриваючий пафос його кіноповісті «Зачарована Десна». Збагачення української літератури «Мисливськими усмішками» Остапа Вишні.

Постання на теренах Західної Німеччини Мистецького Українського Руху (1945-1948; голова – У. Самчук) як спроба зінтегрувати розпорошені сили письменства, що перебували у таборах «Ді-Пі», і привернути увагу світової громадськості до української літератури. Три з'їзди МУРу (1945, 1947 і 1948) і три конференції. Видання МУРу («Арка», «Хорс» та ін.), три однойменних збірника та альманах, видання «Малої бібліотеки МУРу», публікація творів письменників-емігрантів під видавничою маркою МУРу «Золота брама». Концепції «великої літератури» (У. Самчук) та «національно-органічного стилю» (Ю. Шерех), їхня художня безперспективність, нехтування тогочасної практики європейського та українського модернізму. Протистояння тенденціям заангажування мистецтва (непросвітництво; «національний реалізм») з боку угруповання «Світання» (В. Державин, М. Орест, В. Шаян та ін.). Орієнтація І. Костецького на сучасну естетику. Спроба художньої інтерпретації історичної долі України у поемах Ю. Клена «Попіл імперій» і Т. Осьмачки «Поет». Панмузичний дискурс В. Барки (збірки «Апостоли», «Білий світ»). Громадянський пафос версифікації І. Багряного (збірка «Золотий бумеранг»). Творче відстоювання принципів символізму та сюрреалізму у ліриці О. Зуєвського (збірка «Золоті ворота»). Художні пошуки Б. Кравціва (збірка «Кораблі»), М. Ореста (збірка «Душа і доля»), О. Лятуринської, О. Стефановича та ін. Завершення творчого шляху Л. Мосендза (автобіографічні поеми «Канітферштан, на українську мову перелицьований», «Дні життя і смерті козака Мамая», «Волинський рік»). Національно зорієнтована реалістична проза У. Самчука (романи «Юність Василя Шеремети». «Морозів хутір» – перша частина трилогії «Ост») і Д. Гуменної (три книги тетралогії «Діти Чумацького шляху» – епічна картина українського життя перших трьох десятиліть ХХ ст.). інтелектуальна проза В. Петрова (Домонтовича): повісті «Доктор Серафікус» і «Без ґрунту», новели «Апостоли», «Розмови Екегартові з Гоцці» та ін. Міфологічна основа в експресіоністській повісті Т. Осьмачки «Старший боярин», в якій створено синтетичний образ України початку ХХ ст. Еміграційна тема у

повісті «Еней і життя інших» Ю. Косача. Доба Хмельниччини в його романі «День гніву». Модерна, оперта на досвід світової літератури, мала проза І. Костецького (збірки «Оповідання про переможців», «Там, де початок чуда»). Розпад МУРу.

Виникнення у 50-х роках Об'єднання українських письменників «Слово», яке у нових умовах продовжило ідейні та організаційні традиції МУРу (голови: Г. Костюк, О. Тарнавський – з 1975, Л. Палій – з 1992). 1954-1957 роки: організаційний процес. Подолання ангажованої закомплексованості. Поширення філій «Слова» (США, Канада, Аргентина, Бразилія, Німеччина, Франція, Австралія). Друкований орган – періодичний збірник «Слово» (з 1962). З'їзди «Слова». Проблема традиції і новаторства (дискусія 1964 р.). Україна ХХ ст. у творчості представників «Слова»: У. Самчука (романи «Темнота» – друга частина трилогії «Ост», «Чого не гоїть вогонь»), І. Багряного (романи «Сад Гетсиманський», «Людина біжить над прірвою», «Маруся Богуславка», повість «Огненне коло»), Т. Осьмачки (повість «План до двору»), В. Барки (роман «Рай»), І. Качуровського (повість «Шлях невідомого»), Д. Гуменної (роман «Хрещатий Яр»). Символіка поетичної книжки В. Барки «Океан», його збірка «Псалом голубиноного поля». Традиція «неокласики» у творчості М. Ореста (збірки «Держава слова» та «Гість і господа»). Поетичні пошуки О. Зуєвського, І. Качуровського та ін. Значення «Слова» в інтеграційних процесах українських письменників-емігрантів. Утворення членами «Слова» «Нью-Йоркської групи» поетів (середина 50-х років).

Олександр Довженко (1894-1956)

Велич і водночас трагізм постаті Олександра Петровича Довженка («найяскравіший зразок долі потужного художнього таланту в країні-в'язниці – Р. Корогодський»). О. Довженко – видатний режисер, письменник, сценарист і педагог ХХ століття. Приналежність до спілки пролетарських письменників «Гарт» і літературної організації ВАПЛІТЕ. Праця як художника – автора портретів письменників та шаржів на них. Режисерська діяльність на Одеській кінофабриці, Київській студії художніх фільмів і «Мосфільмі», що заклала підвалини української кінематографії і принесла О. Довженку світову славу.

Віртуозне поєднання історії, казково-міфологічної сюжетики і хроніки громадянської війни, епосу, лірики, сатири і глибинної філософії у кіноповісті «Звенигора» (1928). Химерність постаті діда Невмирущого. Успіх фільму «Звенигора» на екранах багатьох зарубіжних країн (США, Канади, Франції, Англії та ін.). Визнання світовою кіногромадськістю О. Довженка першим поетом в кіно. Лейтмотив «Звенигори», а також наступних кіноповістей «Арсенал» (1928) і «Земля» (1930, закінч. у 1952) – пошук істини в одвічній єдності людини і природи, віра у те, що справжнє щастя можна віднайти лише у їхній гармонії. «Земля» – поліаспектний твір, його парадоксальність, взаємодія історичної і міфологічної символіки. Історична заангажованість (осанна колективізації) і водночас висока філософічність кіноповісті: піднесені, величні образи народження і смерті людини, її кохання і праці, що наближає творчість О. Довженка до найкращих літературних взірців української словесності – до

народної пісні, прози М. Гоголя, поезій Т. Шевченка. Гостра вульгаризаторська критика фільму «Земля» у СРСР (1930) і визнання його як шедевра світового кіно за рубежом (1958). Завершення навесні 1941 р. кіноповісті «Тарас Бульба» за відомим твором М. Гоголя.

Творчість О. Довженка періоду Другої світової війни. Монументально-романтична мала проза («Стій, смерть, зупинись!», «Відступник», «На колючому дроті», «Ніч перед боєм», «Мати» та ін.). яскрава окресленість і непримиренність конфліктів, незвичайність вчинків героїв. Кіноповість «Україна в огні» (1943) – вияв духовного опору митця тоталітарному режиму. Діалектичний характер осмислення національного буття. Змалювання трагічної долі українського народу і глибока віра у його остаточну перемогу. Заборона твору і репресії проти його автора. «Повість полум'яних літ» (1945) як спроба знайти інший варіант епопеї про війну. Філософське, масштабне узагальнення картин воєнного лихоліття, роздуми над народною долею, патріотичні мотиви, ідея безсмертя людини у творі. Поєднання реалістично-романтичного плану з умовно-символічним. Образ Івана Орлюка, що символізує непереможність народу. Домінування української проблематики у творах воєнних років: «Образ нещасної моєї України, на полях, і на костях, і на сльозах, і на крові якої буде здобута перемога, заслонив уже в моїй душі все» («Щоденник»).

Кіноповісті останнього творчого періоду: «Прощай, Америко!» (1949), «Антарктида» (1952) і «Поєма про море» (1956), прикметна актуальною морально-етичною та екологічною проблематикою. Автобіографічна повість «Зачарована Десна» (1956) – «найвидатніша в сучасній літературі розповідь про те, від яких духовно-поетичних «берегів» відчалувають народи – і разом із ними їхні художники – на переломі нової епохи, що вони беруть від свого історичного «дитинства» у майбутнє і що залишають у минулому» (Л. Новиченко). Виразна новаторська будова твору, відповідно двоплановий характер оповіді. Колоритність характерів людей українського села. Своєрідність стилю: переплетення лірико-романтичного і реалістично-побутового, сповідально-публіцистичного й іронічно-сатиричного начал.

«Щоденник» (1941-1956) – яскравий документ епохи, що вражає правдивістю і сміливістю оцінок, глибиною філософських спостережень, патріотичною наснаженістю, просвітницькою далекоглядністю. Розкриття творчої лабораторії митця у ньому. Літературно-мистецькі та публіцистичні статті.

Незреалізовані творчі плани О. Довженка: роман «Золоті ворота», повість «Загибель богів», кінокомедія «Цар», п'єси «Міра життя» і «Заступник дурня», кіносценарій «В глибинах космосу».

Сучасна рецепція постаті митця. Вплив його творчості на розвиток літератури й мистецтва в Україні та за рубежом.

Улас Самчук (1905-1987)

Самобутність постаті У. Самчука серед майстрів української прози. Життєвий і творчий шлях письменника. Еміграція до Німеччини (1927) та Чехословаччини (1929-1941). Перебування під час Другої світової в окупованій німцями Україні, де редагував газету "Волинь" (1941-1943, Рівне). Участь в

організації Мистецького Українського Руху (МУР) у Німеччині, головою правління якого був обраний (1945). Переїзд до Канади (Торонто, 1947). Членство в Об'єднанні українських письменників "Слово".

Проза У. Самчука як реалізація його письменницького кредо – "бути літописцем українського простору" і гасла творення "великої літератури", з яким він виступив на першому з'їзді МУРу. Політично загострений роман "Кулак" (1932), оцінений радянською критикою як твір "куркульського письменника". Роман-трилогія "Волинь" (1932-1937) – гімн Волині, її талановитим людям, селянській праці, любові до землі, сімейним підвалинам народного життя. Образ Волині у духовній сплячці та початках громадянського пробудження. Втілення у долі Володька Довбенка національно-політичних шукань молоді 20-х років.

Змалювання національної трагедії – голодомору 1933 року – у романі "Марія" (1933), одному з перших творів на цю тему в українській літературі. Символічна доля українського селянства у творі: принципи художньої агіографії, наближення ключового образу Марії до біблійного і водночас піднесення його до рівня символу України. Український вітаїзм у поезиї У. Самчука.

Оповідь про боротьбу закарпатських українців за незалежність, героїчну історію Гуцульської Республіки у романі "Гори говорять" (1936). Публікація значною мірою автобіографічного роману "Юність Василя Шеремети" (1947), присвяченого проблемі формування нового покоління української інтелігенції.

Вихід у світ трилогії "Ост" ("Морозів хутір", 1948; "Темнота", 1957; "Втеча від себе", 1982) – масштабної художньої панорами буття українців на переламних етапах історії (національна революція 1918-1920 років, панування більшовиків, трагедія оstarбайтерства, повоєнна репатріація та еміграція).

Роман-хроніка "Чого не гоїть вогонь" (1959) про боротьбу УПА на Волині. Зображення долі українських переселенців у Канаді у романі "На твердій землі" (1967).

Книги спогадів, публіцистики "П'ять по дванадцятій" (1954), "На білому коні" (1955), "На коні вороному" (1975), "Планета Ді-Пі" (1979), "Слідами піонерів" (1980) та ін.

Специфіка сьогоденної наукової рецепції творчості письменника.

Іван Багряний (1906-1963)

Біографічні дані і творчий шлях Івана Багряного (І. Лозов'яги) – одного з найпопулярніших письменників діаспори, публіциста, політичного і громадського діяча. Членство у літературних організаціях «Плуг» і МАРС. Репресії проти письменника 1932-1940 рр. Участь у війні, співпраця з ОУН і відхід від неї. Емігрантський період життя. Активна політична (засновник і лідер УРДП, голова УН Ради, віце-президент УНР у вигнанні) і громадська діяльність. Памфлет «Чого я не хочу вертатися до СРСР» (1946), в якому радянську тоталітарну систему поставив поряд з німецьким фашизмом. Участь у роботі МУРу та Об'єднанні українських письменників «Слово».

Літературна діяльність в УРСР. Вихід у світ першої збірки поезій «До меж заказаних» (1927), спотвореної цензурою та забороненої владою поеми «Ave

Магія» про гірку долю дівчини-повії, у передмові до якої автор різко виступив проти конформізму тогочасних письменників. Поеми «Батіг», «Вандея», «Гутенберг», сатирична епопея «Комета» та ін., частково опубліковані, а частково конфісковані під час арешту. Гострий осуд національного поневолення України самодержавною Росією в історичному віршованому романі «Скелька» (1930). Збірка малої прози «Чорні силуети»; особливості перших оповідань: гострота сюжету, яскраві образи-персонажі. Збірка оповідань «Крокви над табором» (1931). Різко негативні оцінки творів І. Багряного – «співця куркульської ідеології», ворога більшовицької влади – радянською критикою. Заснований на власних життєвих враженнях роман «Тигролови» (1943, перша назва – «Звіролови») – свідчення нескореності української людини сталінській каральній машині.

Художня творчість в еміграції. Збірка вцілілих від конфіскації та знищення поезій 1926-1946 рр. «Золотий бумеранг» (1946), віршований памфлет «Антон Біда – герой труда» (1956) – відповідь на поему «Антон Біда», надруковану у бюлетені т.зв. «Комітету за повернення на батьківщину». Драматична повість «Морітурі» (1947) про трагічну долю в'язнів сталінських тюрем, повість-вертеп «Розгром» (1948), комедія-сатира «Генерал» (1948). Романи «Сад Гетсиманський» (1950) і «Людина біжить над прірвою» (1956) – твори-вироки тоталітарній державі, що розповіли світові про трагедію українського народу за радянських часів, показали у дії потужну репресивну систему, яка нищила свої жертви морально і фізично. «Трагічний оптимізм» у зображенні «проклятих років» сталінщини. Віра у духовні сили, неповторне «Я» особистості, що протистоїть ворожим й зовнішнім обставинам. Автобіографічність, гуманізм творів, головна «тема-ідея» яких – «тріумф людської гідності на іспиті людини в межовій ситуації боротьби і страждань серед нелюдськості підневільної дійсності» (В. Гришко). Роман «Маруся Богуславка» (1957) – перша частина задуманого, але не завершеного циклу романів і повістей «Буйний вітер», присвячена зображенню життя передвоєнної української молоді, визріванню в її середовищі сил, здатних у майбутньому створити нову Україну. Подальша доля героїв твору у повісті «Огненне коло» (1953), у центрі подій якої – трагедія під Бродами.

Відновлення інтересу до творчості І. Багряного у незалежній Україні. Посмертне присудження письменнику Державної премії України імені Тараса Шевченка (1991).

4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		ЛК	ПЗ	ЛЗ	ІНД	С.Р.		ЛК	ПЗ	ЛЗ	ІНД	С.Р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
РОЗДІЛ 1 Відродження української літератури 10-30-х рр. XX ст. Розстріляне відродження. Гетерогенний характер розвитку української лірики першої половини XX століття													
Тема 1. Літературний процес 10-30-х років.		4						2				10	
Тема 2. Українська поезія 10-30-х рр. XX ст.		6	4					1				8	
Тема 3. Київська школа неокласиків.		2	2					1				12	
Тема 4. Український футуризм.		2						1				8	
Тема 5. Поети «празької школи».		2	2			6		1	2			18	
Разом за розділом 1	76	16	8			52	76	6	2			56	
РОЗДІЛ 2 Модерністський наратив української прози першої половини XX ст. Новаторство драматургії.													
Тема 1. Творчість М. Хвильового		2											
Тема 2. Валер'ян Підмогильний		2						2					
Тема 3. Григорій Косинка		2							2				
Тема 4. Творчість Ю. Яновського		2											
Тема 5. Творчість		2											

Остапа Вишні.												
Тема 6. Українська драматургія першої пол. XX століття.		2										
Тема 7. Українська література 40- 50-х рр. XX століття.		2						2				
Разом за розділом 2	74	14	8	-	-	50	86	2	4	-	-	80
УСЬОГО ГОДИН	150	30	18	-	-	102	150	8	6	-	-	136

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Лірика Павла Тичини	2	-
2.	Поетична творчість Максима Рильського	2	-
3.	Образ України в поезії Євгена Маланюка	2	2
4.	Поезія Володимира Сосюри	2	
5.	Роман «Місто» Валер'яна Підмогильного	4	2
6.	Драматургія Миколи Куліша	2	-
7.	«Зачарована Десна» О. Довженка	2	2
8.	Жанрова своєрідність «Волині» Уласа Самчука як роману-епопеї	2	-
9.	Романістика Івана Багряного. «Сад Гетсиманський»	2	
УСЬОГО ГОДИН		18 год	6 год.

6. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

7. Теми індивідуальних занять

Не передбачено навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Вступ. Літературно-мистецький процес 10-30-х рр. ХХ ст.	6	6
2.	Київська школа неокласиків: М. Зеров, М. Драй-Хмара, П. Филипович, Ю. Клен	8	6
3.	Український футуризм	4	8
4.	Творчість Володимира Сосюри	4	8
5.	Творчість Миколи Бажана	4	8
6.	Максим Рильський	4	8
7.	Поети «празької школи»	6	6
8.	Павло Тичина	4	4
9.	Євген Плужник	4	4
10.	Євген Маланюк	4	8
11.	Художні обрії української прози 10-30-х рр. ХХ століття	6	6
12.	Микола Хвильовий	6	4
13.	Григорій Косинка	4	5
14.	Юрій Яновський	4	5
15.	Валер'ян Підмогильний	4	8
16.	Остап Вишня	5	5
17.	Українська драматургія початку ХХ століття	5	8
18.	Літературний процес 40-50 років ХХ століття	5	6
19.	Олександр Довженко	5	8
20.	Улас Самчук	5	8
21.	Іван Багряний	5	8
УСЬОГО ГОДИН		102	136

9. Індивідуальні завдання

РОЗДІЛ 1

1. Проаналізуйте символічно-планетарні образи в збірці «Сонячні кларнети» Павла Тичини.

2. Розкрийте символічне значення образу золотого гомону в однойменній поемі Павла Тичини.

3. Прокоментуйте роль біблійних мотивів в осмисленні трагедії України в циклі «Скорбна мати».

4. Які художні особливості має поема «Похорон друга» П. Тичини?

5. Поміркуйте, чому В. Стус назвав книгу про П. Тичину «Феномен доби, або Сходження на Голгофу слави». Розкрийте символічний образ Голгофи у контексті назви.

6. Розкрийте змістову та композиційну роль паралелізму у змалюванні явищ природи і людських почуттів у поезії «Яблука допіли...» М. Рильського.

7. Вкажіть, яку функцію виконують риторичні фігури в поемі «Слово про рідну матір» М. Рильського.

8. Знайдіть у поемі «Слово про рідну матір» М. Рильського ремінісценції з «Слова о полку Ігоревім». Яке їх значення у розкритті авторського задуму?

9. З'ясуйте естетичні засади поетів-неокласиків, проаналізуйте один з віршів.

10. Поясніть, як Ви розумієте слова М. Драй-Хмари з сонета «Лебеді»:

О, гроно п'ятірне нездоланих співців

11. З'ясуйте, чому Микола Зеров орієнтується на вершинні взірці античності і поезію французьких «парнасців».

12. З'ясуйте, на яких підставах збірку «Камена» Миколи Зерова відносять до елітарної поезії.

13. Поясніть назву збірки «Камена» Миколи Зерова.

14. Прокоментуйте рядки з вірша «Сучасники» О. Теліги:

Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив,

Та там, де треба, – я тверда й сувора...

15. Поміркуйте, чому вірші О. Теліги називають «приватними листами світові».

16. Охарактеризуйте основні мотиви збірки «Рінь» Олега Ольжича. Поясніть її назву.

17. Вкажіть, чому Олег Ольжич у віршах обстоює культ сильної і вольової людини.

18. З'ясуйте роль образу сонця у збірці «Три перстені» Богдана-Ігоря Антонича.

19. З'ясуйте, як вплинула міфологія на творчість Богдана-Ігоря Антонича.

20. Вкажіть, як Богдан-Ігор Антонич розкриває місце поета в літературній традиції свого народу у вірші «Вишні». Поясніть, як Ви розумієте образ поета-хруща.

21. З'ясуйте, як Євген Маланюк оцінює творчість Павла Тичини. Поясніть слова:

...від кларнета твого – пофарбована дудка зосталась...

...в окривавлений Жовтень – ясна обернулась Весна...

22. Поясніть символіку назв поетичних збірок «Стилет і стилос», «Перстень і посох», «Земля й залізо» Євгена Маланюка.

23. Поясніть, чому Євгена Маланюка називають «імператором залізних строф».

24. Схарактеризуйте концепцію вольової особистості Євгена Маланюка.

25. Які завдання ставив Євген Маланюк перед митцем у поезії «Стилет і стилос»?

26. Схарактеризуйте мотиви та образи збірки «Дні» Є. Плужника.

27. Які головні прикмети таланту Плужника-лірика?

28. У чому полягає філософічність Плужникової поезії?

29. У чому виявляється екзистенціалізм Євгена Плужника?

30. Проаналізуйте інтимну лірику В. Сосюри.

31. Зробіть ідейно-художній аналіз вірша «Любіть Україну» В. Сосюри.

32. З'ясуйте ідейно-художню концепцію поеми «Мазепа» В. Сосюри.

33. Розкажіть про естетичні шукання М. Бажана.

34. З'ясуйте жанрові шукання М. Бажана в галузі поеми.

35. Розкрийте високу художню майстерність поеми «Гофманова ніч» М. Бажана.

36. З'ясуйте проблематику, антикультівське спрямування поеми «Політ крізь бурю» М. Бажана.

37. Проаналізуйте цикл «Нічні концерти» М. Бажана, єдність у ній думки, музики і слова.

38. Розкажіть про перекладацьку діяльність М. Бажана.

РОЗДІЛ 2

1. Поясніть, чому новелу Миколи Хвильового «Я (Романтика)» присвячено «Цвітові яблуні» М. Коцюбинського.

2. Порівняйте образи матері з поеми «Скорбна мати» Павла Тичини і «Я (Романтика)» Миколи Хвильового.

3. Розкрийте, як поєднуються в новелі «Я (Романтика)» Миколи Хвильового романтичні та імпресіоністичні засоби.

4. Визначте, в чому типовість ситуації, описаної в новелі «Мати» Миколи Хвильового.

5. Визначте, які теми були улюбленими для Григорія Косинки.

6. З'ясуйте спільний мотив новел «За земельку» і «Змовини» Григорія Косинки.
7. Визначте жанрові особливості роману «Вершники» Юрія Яновського.
8. З'ясуйте символічний зміст назви новели «Подвійне коло» з роману «Вершники» Юрія Яновського.
9. З'ясуйте, як Юрій Яновський у романі «Чотири шаблі» художньо реалізує мотив «утраченого покоління».
10. Поміркуйте, у чому виявляється романтичний пафос роману «Майстер корабля» Юрія Яновського. Поясніть зв'язок мариністичного колориту з романтичним пафосом цього твору.
11. Поясніть, чому літературознавець В. Панченко називає роман «Майстер корабля» «одою молодості, любові і творчості».
12. З'ясуйте, в чому полягає жанрова своєрідність усмішок Остапа Вишні. Чим усмішка відрізняється від гуморески. Визначте тематику усмішок Остапа Вишні.
13. Проаналізуйте особливості індивідуального стилю Остапа Вишні.
14. Вкажіть, у чому виявляється неоднозначність образу Степана Радченка з роману «Місто» Валер'яна Підмогильного.
15. З'ясуйте роль епіграфів в романі «Місто» Валер'яна Підмогильного у розкритті авторського задуму.
16. Проаналізуйте жіночі образи в романі «Місто» Валер'яна Підмогильного.
17. Поміркуйте, чому Валер'яна Підмогильного називають автором інтелектуально-психологічної прози.
18. Проаналізуйте одну з новел В. Підмогильного («Син», «Гайдамака», «Ваня», «Історія пані Ївги»).
19. У чому алегоричність оповідання «В епідемічному бараці» В. Підмогильного?
20. Чому перша драма М. Куліша («97») мала такий великий успіх?
21. Чого прагне Малахій Стаканчик і чим обертаються його наміри («Народний Малахій» М. Куліш)? Покажіть, як у вчинках Малахія виявляються його фанатизм і донкіхотство?
22. Чому М. Куліш стверджував, що темою його комедії «Мина Мазайло» є міщанство і українізація?
23. Мина Мазайло – українець чи малорос? Яких Ви знаєте літературних попередників цього героя?
24. Що Вас приваблює в Мокієві, а що відштовхує («Мина Мазайло» М. Куліш)?

25. Розкрийте суть ідеологічного конфлікту в драмі «Патетична соната» М. Куліша.

26. Охарактеризуйте жанрово-стильові та композиційні особливості «Патетичної сонати» М. Куліша.

27. Які ознаки жанру драматичної поеми має п'єса «Свіччине весілля» І. Кочерги?

28. Які художні засоби допомагають психологічному розкриттю українських характерів героїв «Свіччиного весілля» І. Кочерги?

29. Проаналізуйте проблематику драматичних поеми «Ярослав Мудрий» І. Кочерги.

30. У яких епізодах і як саме вимальовується образ Ярослава Мудрого («Ярослав Мудрий» І. Кочерга)?

31. Прокоментуйте слова Івана Багряного з поеми «Ave Maria»: «Не іменуй же мене поетом, друже мій! Я хочу бути тільки людиною, яких так мло на світі...».

32. З'ясуйте, в чому і як виявляється романтичне світобачення Івана Багряного в його творах.

33. У чому виявляється ідейний зміст образів-символів у романі «Тигролови» Івана Багряного (дракони-к..., бурлацька пісня «Та забілили сніги...», тигр, зацькований ізюбр)?

34. З'ясуйте художню роль позасюжетних елементів (портретів, пейзажів) у романі «Тигролови» Івана Багряного.

35. Поясніть символічність назви роману «Суд Гетсиманський» Івана Багряного.

36. Розкрийте тему деградації жінки в радянському суспільстві через образи Клави і Нечаєвої (за романом «Сад Гетсиманський І. Багряного).

37. Поміркуйте, чому більшість в'язнів, зображених у романі «Сад Гетсиманський» І. Багряного, намагалися «утекти в смерть».

38. Прокоментуйте слова Фрея з роману «Сад Гетсиманський» І. Багряного:

Воля сліпих мільйонів ламалася об волю авангарду, який знав краще, чого тим мільйонам треба.

39. Зробіть порівняльний аналіз головних героїв романів «Тигролови» і «Сад Гетсиманський» І. Багряного.

40. З'ясуйте жанрову специфіку кіноповісті на прикладі творів О. Довженка.

41. Вкажіть, чим спричинена драматична доля кіноповісті «Україна в огні» О. Довженка.

42. Простежте, як поводиться Лаврін Запорожець в окупації. Визначте, чому він погоджується стати старостою (кіноповість «Україна в огні» О. Довженка).

43. Проаналізуйте образи Олесі та Христі з кіноповісті «Україна в огні» О. Довженка.

44. Визначте елементи сюжету кіноповісті «Україна в огні» О. Довженка.

45. З'ясуйте, чому О. Довженко в кіноповісті «Україна в огні» показав найскладніший період війни, а не переможний наступ військ.

46. Визначте проблематику кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка.

47. Проаналізуйте гумористичні й сатиричні картини в кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка.

48. Поясніть вираз «довженківський характер» на означення створених письменником героїв.

49. Що споріднює «Повість полум'яних літ» О. Довженка з літописом?

50. З'ясуйте систему художніх засобів, які творять романтичний пафос кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка.

51. Яка роль авторських відступів у «Повісті полум'яних літ» і «Зачарованій Десні» О. Довженка.

52. Знайдіть спільне й відмінне в художньому розв'язанні проблем роду, сімейних традицій у творах Ю. Яновського (новела «Дитинство» з роману «Вершники») та О. Довженка («Зачарована Десна»).

53. Поміркуйте, чому О. Довженко у «Щоденнику» називає Україну «Великою вдовицею».

54. Проаналізуйте «Щоденник» О. Довженка як промовистий документ епохи тоталітаризму.

10.Методи та технології навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання різноманітних методів та технологій викладання і навчання.

Пояснювально-ілюстративний метод: повідомлення інформації з використанням різних засобів з подальшим усвідомленням такої інформації та її фіксацією у пам'яті студентів. Найчастіше метод реалізується на лекціях у формі розповіді чи пояснення складного теоретичного та (або) великого за обсягом навчального матеріалу тощо.

Репродуктивний метод: відтворення і повторення способу діяльності за сформованим динамічним стереотипом дій. Метод є корисним для засвоєння основних понять.

Метод проблемного викладу навчального матеріалу передбачає створення проблемних ситуацій, надання допомоги студентам у їхньому аналізі з подальшим спільним розв'язанням поставлених завдань. Під час вивчення навчальної дисципліни викладач формує у студентів зразки наукового пізнання та вирішення проблемної ситуації.

Частково-пошуковий (евристичний) метод спрямований на залучення студентів до самостійного розв'язання пізнавального завдання. При цьому студенти опановують різні способи пошуку інформації, формують переконаність в істинності нових знань, аналізують достовірність отриманих результатів та можливі помилки та труднощі.

Дослідницький метод спрямований на залучення студентів до самостійного розв'язання завдання наукового характеру з використанням сучасних засобів обчислювальної техніки та інформаційно-комунікаційних технологій. При вивченні навчальної дисципліни студенти можуть виконувати науково-дослідні завдання з подальшим оформленням та оприлюдненням отриманих наукових результатів. При цьому викладач орієнтує студентів на проведення досліджень, долучає до їхньої самостійної організації.

Серед *словесних методів навчання* увагу акцентуємо на лекції, навчальній дискусії, диспуті, консультації.

Активізовано комп'ютерну презентацію, відеометоди поєднані з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання: дистанційними та мультимедійними.

Під час практичних занять будуть використані новітні мультимедійні та комп'ютерні технології: групове навчання, мозковий штурм, робота в парах.

На чільному місці перебуватиме індивідуальна науково-дослідна робота.

При викладанні навчальної дисципліни «Історія української літератури: Історія української літератури I половини ХХ століття» використовуються як традиційні, так і сучасні, зокрема особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні *технології навчання*. Зокрема, для активізації освітнього процесу передбачено застосування *проблемних лекцій, ділових ігор, занять-дискусій* тощо.

Лекції будуть органічно поєднуватися не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо.

11.Критерії та методи оцінювання

Методи оцінювання: усні та письмові тести, проекти, презентації.

Поточний контроль буде проводитись на усіх видах аудиторних занять: лекціях, практичних, індивідуальних заняттях). Окремо буде оцінена самостійна робота з кожної теми.

Поточний контроль на усіх видах аудиторних занять реалізується такими методами: усного і письмового опитування, захисту лабораторних робіт, виступів на практичних заняттях, підготовка та демонстрація презентацій, портфоліо тощо, проведення контрольних робіт, колоквиумів на інше.

Поточний контроль виконання самостійної роботи, в тому числі й індивідуальних завдань, здійснюється за усіма темами.

Метод підсумкового оцінювання: усний екзамен, на який за рішенням кафедри відводиться 30 балів. 70 балів студент може одержати за окремі форми навчальної діяльності: поточне засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи, за ІНДЗ, за підготовку наукових публікацій.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно з Критеріями оцінювання знань і вмінь студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за такими рівнями і критеріями:

Оцінка за шкалами ECTS, стобаловою, розширеною	Критерії оцінювання	Рівень досягнень студента
A 90-100 балів ВІДМІННО	<p>Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні; комплексом знань та вмінь, який характеризується системністю. Застосування знань здійснюється на основі самостійного цілеутворення, побудови власних програм діяльності.</p> <p>Студент проявляє нешаблонність мислення у виборі і використанні елементів комплексу знань, здатний самостійно і творчо використовувати набуті уміння відповідно до варіативних ситуацій навчання.</p> <p>Студент спроможний самостійно формулювати узагальнення та висновки, нові задачі, розв'язувати нестандартні задачі, ситуації. Навчально-пізнавальна активність обумовлена пізнавальними інтересами, мотивами саморозвитку і професійного становлення.</p> <p>Студент проявляє інтерес до актуальних проблем відповідного освітнього компонента, може під керівництвом викладача вибрати предмет наукового дослідження, проводити самостійну науково-дослідну роботу.</p>	ВИСОКИЙ

<p>В 80-89 балів ДУЖЕ ДОБРЕ</p>	<p>Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні.</p> <p>Студент володіє комплексом знань та вмінь, який є частково-впорядкованим. У процесі застосування знань студент спроможний вибрати необхідний елемент комплексу знань та вмінь.</p> <p>Застосування знань та вмінь здійснюється як у стандартних ситуаціях, так і при незначних варіаціях умов на основі використання загальних рекомендацій. Відбувається перенесення сформованих умінь або їх комплексів на розв'язування незнайомих задач, ситуацій.</p> <p>Навчально-пізнавальна активність стимулюється пізнавальними інтересами, продукт діяльності оцінюється як професійно значущий.</p>	<p>ВИСОКИЙ</p>
<p>С 75-79 балів ДОБРЕ</p>	<p>Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на підвищеному рівні, може усвідомлено застосовувати знання та вміння для висвітлення суті питання. Комплекс знань частково-структурований. Знання застосовуються переважно у знайомих ситуаціях.</p> <p>Студент усвідомлює особливості навчальних задач, ситуацій тощо. Пошук способів їх розв'язання здійснюється за зразком.</p> <p>Студент спроможний аргументувати застосування певної методичної дії у ході розв'язування задач, ситуацій тощо.</p> <p>Навчально-пізнавальна активність стимулюється мотивами професійного становлення і пізнавальними інтересами.</p>	<p>ДОСТАТНІЙ</p>
<p>D 60-79 балів ДОБРЕ</p>	<p>Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на середньому рівні, може проілюструвати власними прикладами відповідь на питання, частково усвідомлює специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо, має знання про способи розв'язування типових задач, ситуацій тощо. Однак процес самостійного розв'язування задач, ситуацій тощо потребує опори на зразок.</p> <p>Навчально-пізнавальна активність студентів є ситуативно-евристичною. Домінують мотиви обов'язку та особистого успіху. Використання засобів саморозвитку та самопізнання відбувається не усвідомлено.</p>	<p>ЗАДОВІЛЬНИЙ</p>
<p>Е 50-59 балів ДОСТАТНЬО</p>	<p>Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компоненту на середньому рівні. Має уявлення про специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо. Виконання дій при роз'ясненні задач, ситуацій частково усвідомлюється, здійснюється частково правильно.</p>	<p>НИЗЬКИЙ</p>
<p>Fx 35-49 балів НЕЗАДОВІЛЬНО</p>	<p>Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст основних розділів. Виконання окремих дій відбувається не усвідомлено, однак переважно правильно, навчально-пізнавальна активність мотивується ситуативно-прагматичним інтересом.</p>	<p>НЕЗАДОВІЛЬНО</p>

F 0-34 балів НЕПРИЙНЯТО	Студент володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст окремих розділів. Виконання окремих методичних дій відбувається несвідомо, у більшості неправильно, навчально-пізнавальна активність проявляється лише у ситуаціях зовнішнього примусу.	
----------------------------------	--	--

12. Розподіл балів, які отримують студенти

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА САМОСТІЙНА РОБОТА														Підсумкова контроль (екзамен)	Загальна кількість балів
РОЗДІЛ 1 – 30 балів						РОЗДІЛ 2 – 40 балів									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	30	100	
A у д. .	C P. .	A у д. .	C P. .	A у д. .	C P. .	A у д. .	C P. .	A у д. .	C P. .	A у д. .	C P. .	A у д. .	C P. .		
2	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2		

Шкала оцінювання: сто балова, ECTS, розширена

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
		<i>Для екзамену, заліку, курсової роботи, практики</i>
90-100	A	ВІДМІННО
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ
75-79	C	ДОБРЕ
60-74	D	ЗАДОВІЛЬНО
50-59	E	ДОСТАТНЬО
35-49	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО З МОЖЛИВІСТЮ ПОВТОРНОГО СКЛАДАННЯ
1-34	F	НЕПРИЙНЯТНО З ОБОВ'ЯЗКОВИМ ПОВТОРНИМ ВИВЧЕННЯМ ДИСЦИПЛІНИ

13. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча навчальна програма дисципліни.
3. Плани лекційних занять.

4. Плани практичних занять.
5. Плани самостійної роботи.
6. Конспекти лекції дисципліни.
7. Індивідуальні завдання.
8. Питання і завдання до поточного контролю.
9. Питання до підсумкового контролю.

14. Рекомендована література

Основна

1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. Віра Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
2. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. : У 10 т. Київ : Академія, 2019. Т. 6 528 с.
3. Грабович Г. До історії української літератури : Дослідження, есе, полеміка. Київ, 1997. 604 с.
4. Денисюк І. Розвиток малої прози в українській літературі ХІХ – початку ХХ століття. Львів, 1999. 276 с.
5. Історія української літератури ХХ століття : У 2 т. / За ред. академ. В. Дончика. Київ, 1998. Т. 1. 464 с.
6. Історія української літератури ХХ – початок ХХІ століття : У 3 т. / За ред. В. Кузьменка. Київ, 2015.
7. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. 688 с.
8. Зеров М. Українське письменство : Збірник праць / Упоряд. М. Сулима. Київ, 2003. 302 с.
9. Зеров М. Українське письменство ХІХ століття : Від Куліша до Винниченка. Київ, 2007. 568 с.
10. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики : Підручник для філолог. факультетів. Київ, 2016. 360 с.

Словник

1. Літературознавча енциклопедія : У двох томах. Т. 2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 624 с.

Додаткова

1. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. Київ, 2003. 504 с.
2. Білецький О. Літературно-критичні статті. Київ, 1990. 254 с.
3. Генік-Березовська З. Початки українського модернізму. Грані культур: Бароко. Романтизм. Модернізм. Київ, 2000. 232 с.
4. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурс раннього модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997. 300 с.
5. Драй-Хмара М. Літературно-наукова спадщина. Київ, 2002. 260 с.

6. Жулинський М. Із забуття – в безсмертя. Київ, 1990. 447 с.
7. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. Київ, 1992.
8. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі к. XIX – поч. XX ст.: Проблеми естетики і поетики. Київ, 1995. 315 с.
9. Лисяк-Рудницький І. Модерністична доба: Від 1890-х років до Першої світової війни. Історичне есе. Київ, 1994. С. 156–185.
10. Матющенко А. Час героя: Українська драматургія першої третини XX століття. Київ, 2004. 125 с.
11. Нові імена програми з української літератури / Упоряд. В. Неділько. Київ, 1993. 351 с.
12. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ, 2002. С. 21–423.
13. Соловей Е. Українська філософська лірика : Навчальний посібник. Київ, 1999. 368 с.
14. Ставицький О. Українська драматургія початку XX століття. Київ, 1984. 126 с.
15. Хороб С. Українська модерна драма кінця XIX – поч. XX століття: Неоромантизм, символізм, експресіонізм. Івано-Франківськ, 2002. 212 с.
16. Чикаленко Є. Спогади (1861–1907). Київ, 2003. 422 с.

15. Інформаційні ресурси

URL-адреси сайтів з української літератури

Освітній онлайн-ресурс

<http://litmisto.org.ua/>

Електронна бібліотека української літератури

<http://www.utoronto.ca/elul/Main-Ukr.html>

Гуманітарний архів «Антропос»

<http://www.anthropos.net.ua/jspui/>

Архів журналу «Слово і час»

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sch/texts.html

Архів журналу «Дивослово»

<http://dyvoslovo.com.ua/archive/>